

Titlul preliminar. Domeniul de reglementare al Codului de procedură civilă și principiile fundamentale ale procesului civil

Capitolul I. Domeniul de reglementare al Codului de procedură civilă

Art. 1. Obiectul și scopul Codului de procedură civilă. (1) Codul de procedură civilă, denumit în continuare *codul*, stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul înlăptuirii justiției în materie civilă.

(2) În înlăptuirea justiției, instanțele judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

COMENTARIU

1. Noul Cod de procedură civilă – necesitatea adoptării și intrarea sa în vigoare. Integrarea României în Uniunea Europeană, ce a declanșat întrepătrunderea unor sisteme de drept diferite, precum și noile realități sociale și economice existente în plan intern și extern au determinat *necesitatea corelării și transformării legislației române* pentru a corespunde exigențelor actuale.

În acest context, prin Legea nr. 287/2009^[1] a fost adoptat noul Cod civil, iar *condiționarea reciprocă de esență dintre norma de drept substanțial și norma de drept formal* a impus crearea unui nou instrument juridic care să asigure valorificarea corespunzătoare a acestuia pe cale procesuală.

Astfel, noul Cod de procedură civilă a fost adoptat prin *Legea nr. 134/2010*^[2], modificată prin *Legea nr. 76/2012*^[3] privind punerea sa în aplicare, *Legea nr. 206/2012* pentru aprobarea O.U.G. nr. 44/2012 privind modificarea art. 81 din *Legea nr. 76/2012*^[4] și *O.U.G. nr. 4/2013* privind modificarea Legii nr. 76/2012 și a altor acte normative^[5], și a *intrat în vigoare în data de 15 februarie 2013*, înlocuind reglementarea anterioară reprezentată de Codul de procedură civilă din 1865.

Potrivit expunerii de motive formulate la legea de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă, acesta a modificat radical concepția de ansamblu asupra materiei, dispozițiile sale urmărind să răspundă unor deziderate actuale, precum accesul justițabililor la mijloace și forme procedurale mai simple, dar și accelerarea procedurii, inclusiv

[1] Publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

[2] Publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010 și republicată în M. Of. nr. 545 din data de 3 august 2012.

[3] Publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012.

[4] Publicată în M. Of. nr. 762 din 13 noiembrie 2012.

[5] Publicată în M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013.

în faza executării silite. În egală măsură, noul Cod de procedură civilă a urmărit să corespundă și exigențelor de previzibilitate a procedurilor judiciare decurgând din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și din cele statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Dintre soluțiile legislative instituite prin noul Cod de procedură civilă se impune remarcarea, cu titlu exemplificativ, a reglementării exprese a principiilor fundamentale ale procesului civil, a reconfigurării competenței materiale a instanțelor judecătorești, a adaptării procedurii de citare și comunicare a actelor de procedură la noile realități socio-economice, dar și a celor din domeniul tehnologiei informației, a prevederii unei proceduri de verificare și regularizare a cererii de chemare în judecată în vederea disciplinării procesului, a revizuirii dispozițiilor referitoare la căile de atac, apelul reprezentând singura cale ordinară de atac cu caracter devolutiv, a instituirii posibilității sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, precum și a celei de promovare a unei contestații privind tergiversarea procesului, a reformării substanțiale a materiei executării silite și a introducerii unor proceduri speciale noi (de pildă, procedura evacuării din imobilele deținute sau ocupate fără drept ori procedura privitoare la soluționarea cererilor de valoare redusă).

Reglementarea noului Cod de procedură civilă a avut ca finalitate asigurarea soluționării într-un termen optim și previzibil a cauzelor, precum și a premiselor executării prompte și efective a titlurilor executorii obținute în cadrul procesului de fond ori, după caz, recunoscute ca atare de lege.

2. Obiectul de reglementare al codului. Noul Cod de procedură civilă constituie un ansamblu complex de norme juridice prin care sunt reglementate ambele *faze ale procesului civil, judecata și executarea silită, în scopul* îndeplinirii justiției în materie civilă.

Se impune menționarea aspectului că *nu orice proces civil* parcurge atât faza judecătorească, cât și pe aceea a executării silite, existând posibilitatea ca hotărârea judecătorească obținută în urma epuizării primei faze să fie *executată din inițiativă proprie* de către debitor, fără a fi necesar concursul organelor de executare silită, sau ca *hotărârea respectivă să nu conțină dispoziții susceptibile de aducere la îndeplinire pe cale de executare silită*. Totodată, beneficiarul unei hotărâri judecătorești are posibilitatea să *renunțe la valorificarea drepturilor* recunoscute în cuprinsul acesteia, nedemarând procedura executării silite împotriva debitorului său.

Ca atare, obiectul noului Cod de procedură civilă este reprezentat de *totalitatea normelor juridice care stabilesc cadrul și regulile privind desfășurarea celor două faze ale procesului civil*, putând fi divizate, în consecință, în *norme de procedură contencioasă și necontencioasă*, pe de o parte, și în *norme de executare silită*, pe de altă parte.

Pornind de la prescripțiile primului alineat al articolului analizat, în care se prevede faptul că acest act normativ stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, codul ar impune clasificarea normelor de procedură civilă, după obiectul reglementării, în *norme de competență, norme de procedură propriu-zise și norme de executare silită*, o atare enumerare fiind însă incompletă în lipsa adăugării *normelor de organizare judecătorească*, care se regăsesc în cuprinsul său (spre exemplu, normele vizând componerea și constituirea completului de judecată).

3. Înfăptuirea justiției – serviciu de interes public. Scopul reglementării noului Cod de procedură civilă îl constituie înfăptuirea justiției prin intermediul instanțelor judecătorești, acestea îndeplinind un serviciu public.

Astfel, în demersul lor legal, instanțele judecătorești asigură respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

Art. 2. Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă. (1) Dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă.

(2) De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare.

COMENTARIU

1. Procedura de drept comun în materie civilă. Noul Cod de procedură civilă este un act normativ complex, de aplicabilitate generală, caracter exprimat sub forma a două reguli prevăzute în cuprinsul articolului analizat.

Astfel, în primul rând, noul Cod de procedură civilă reprezintă *procedura de drept comun în materie civilă*.

Prin urmare, ori de câte ori o lege specială în materie civilă nu prevede norme derogatorii proprii de la dispozițiile prezentului cod în privința procedurii de soluționare și de executare silită a raporturilor juridice pe care le reglementează, se va recurge, în consecință, la normele corespunzătoare din cadrul acestuia.

Caracterul de drept comun stabilit prin art. 2 alin. (1) NCPC *absolvă legile speciale în materie civilă de obligativitatea stipulării* în cuprinsul lor a unor norme de trimitere la dispozițiile codului pentru regulile de procedură de la care nu au derogat.

Cu titlu exemplificativ, Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, nu prevede în mod expres că dispozițiile sale s-ar complini cu cele ale Codului de procedură civilă, însă, dat fiind caracterul de drept comun al codului, normele sale se vor aplica la judecata acțiunilor promovate în temeiul acestei legi speciale, în completarea dispozițiilor sale cu caracter derogatoriu.

Pentru eliminarea oricăror posibile riscuri de interpretare incorectă sau neunitară, *unele legi speciale au prevăzut totuși în mod expres completarea normelor lor cu cele ale Codului de procedură civilă*, accentuându-i astfel caracterul de drept comun. Spre exemplu, potrivit art. 129 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, dispozițiile acestei legi referitoare la procedura de soluționare a cauzelor privind stabilirea măsurilor de protecție specială se completează în mod corespunzător cu prevederile Codului de procedură civilă.

Există legi speciale care în cuprinsul lor fac *trimitere numai la anumite dispoziții ale Codului de procedură civilă*, iar nu la acest act normativ în ansamblul său, în cazul menționat instituindu-se de fapt derogări de la aplicabilitatea generală a codului, fiind prescrise limitări prin reglementarea legii speciale, chiar dacă normele de trimitere se regăsesc în cuprinsul codului.

Astfel, în conformitate cu art. 74 alin. (4) din Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată, cererile de deschidere a procedurii adopției interne, cererile de

Încredințare a copilului în vederea adopției și cererile de încuviințare a adopției se judecă în primă instanță potrivit regulilor prevăzute de dispozițiile generale privitoare la procedurile necontencioase din Codul de procedură civilă, cu excepțiile prevăzute de această lege. Prin urmare, în lipsa acestor prevederi legale derogatorii, Codul de procedură civilă, ca drept comun, s-ar fi aplicat oricum în completarea dispozițiilor legii speciale, însă normele juridice care și-ar fi găsit aplicabilitatea ar fi fost cele ale procedurii contencioase, iar nu cele care reglementează procedura necontencioasă.

Se impune sublinierea aspectului că inclusiv *codul este alcătuit din norme generale*, cu caracter de drept comun, și *norme speciale*, derogatorii de la primele. Astfel, procedura necontencioasă se completează cu normele procedurii contencioase, potrivit art. 536 alin. (1) NCPC. De asemenea, procedurile contencioase speciale se completează cu normele procedurii contencioase generale.

Totodată, inclusiv în cadrul procedurii contencioase se regăsesc norme cu caracter general și norme cu caracter special. Spre exemplu, dispozițiile generale ale judecății în primă instanță se aplică atât la cercetarea procesului, cât și la dezbaterea în fond a cauzei, potrivit art. 236 NCPC, etapa scrisă și etapa deliberării și pronunțării hotărârii fiind reglementate de norme proprii.

2. Aplicabilitatea Codului de procedură civilă în alte materii. În al doilea rând, în afara caracterului de procedură de drept comun în materie civilă, *codul este aplicabil și în alte materii*, în măsura în care legile care le reglementează *nu cuprind dispoziții contrare*.

Cu titlu exemplificativ, în conformitate cu art. 47 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, dispozițiile acestei ordonanțe se completează cu dispozițiile Codului de procedură civilă.

Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă reiese cu evidență din prevederile art. 2 alin. (2) și (3) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală. Astfel, Codul de procedură fiscală constituie procedura de drept comun pentru administrarea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și a altor sume datorate bugetului general consolidat, însă, unde acest cod nu dispune, se vor aplica prevederile Codului de procedură civilă.

De asemenea, potrivit art. 28 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, dispozițiile acestei legi se completează cu prevederile Codului civil și cu cele ale Codului de procedură civilă, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de putere dintre autoritățile publice, pe de o parte, și persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime, pe de altă parte.

Noul Cod de procedură civilă se va aplica și în materie penală, pentru aspecte nereglementate în mod expres de Codul de procedură penală. Astfel, acțiunea civilă în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă pentru repararea daunelor provocate prin infracțiune și se soluționează potrivit normelor de drept material și procesual civil, în măsura în care nu există dispoziții derogatorii în această privință în Codul de procedură penală.

Spre exemplu, un martor propus în dovedirea laturii civile a procesului penal sub aspectul prejudiciului suferit de partea civilă va fi audiat cu respectarea dispozițiilor instituite de Codul de procedură civilă, iar nu a celor existente în Codul de procedură penală. Astfel, potrivit art. 315 alin. (1) NCPC, nu pot fi martori rudele și afini până la gradul al treilea inclusiv, soțul, fostul soț, logodnicul sau concubinul, cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți, persoanele puse sub interdicție judecătorească.

rească, cei condamnați pentru mărturie mincinoasă. În conformitate cu art. 80 alin. (1) C. proc. pen., soțul și rudele apropiate^[1] ale învinutului sau inculpatului nu sunt obligate să depună ca martori, existând dispoziții restrictive în cadrul art. 79 C. proc. pen. și pentru persoanele obligate să păstreze secretul profesional. Ca atare, martorul propus în dovedirea laturii civile a procesului penal sub aspectul prejudiciului suferit de partea civilă nu ar putea avea calitatea de concubin al acesteia, în lipsa acordului părților, prin raportare la art. 315 alin. (1) pct. 2 NCPC, aplicabile cu întâietate față de dispozițiile corespunzătoare din Codul de procedură penală, ce nu stabilesc o atare interdicție în audiere.

Art. 3. Aplicarea prioritara a tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului. (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

COMENTARIU

1. Interpretarea și aplicarea Codului de procedură civilă în concordanță cu Constituția și cu reglementările internaționale

1.1. Principiul supremației Constituției. Dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor existente în noul Cod de procedură civilă vor fi *interpretate și aplicate, în primul rând, în concordanță cu Constituția.*

Constituția României este *legea supremă a statului român* care conține norme juridice vizând principiile generale de organizare statală, drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor, autoritățile publice, economia și finanțele publice, Curtea Constituțională, integrarea euroatlantică, precum și revizuirea acesteia.

În cadrul sistemului legislativ, Constituția ocupă o poziție dominantă, supremația sa asigurându-i autoritate în raport de celelalte acte normative, drept consecință a reglementării unor relații sociale cu caracter fundamental. Legea supremă reprezintă un punct de plecare pentru toate celelalte acte normative, care dezvoltă prevederile sale și care trebuie să fie în consonanță cu litera și spiritul acesteia.

1.2. Obligatorietatea deciziilor Curții Constituționale. În acest context, se impune menționarea prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituție, potrivit cărora, de la data publicării, *deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.*

În interpretarea acestei dispoziții, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa astfel: „Puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care

^[1] Noțiunea de „rude apropiate” este stabilită în art. 149 alin. (1) C. pen., aceasta desemnând ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin înfiere, potrivit legii, astfel de rude.

se sprijină acesta. Astfel, *atât considerentele, cât și dispozitivul deciziilor Curții Constituționale sunt general obligatorii*, potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, și se impun cu aceeași forță tuturor subiectelor de drept^[1].

Mai mult, într-o decizie relativ recentă, Curtea Constituțională a reținut că „nicio altă autoritate publică, fie ea și instanță judecătorească, nu poate contesta considerentele de principiu rezultate din jurisprudența Curții Constituționale, aceasta fiind obligată să le aplice în mod corespunzător, respectarea deciziilor acesteia fiind o componentă esențială a statului de drept”^[2].

În raport de normele juridice menționate, precum și de cele reținute de Curtea Constituțională în precedent, s-ar impune concluzia că nu numai prevederile constituționale trebuie luate în considerare la interpretarea și aplicarea normelor noului Cod de procedură civilă, ci și deciziile Curții Constituționale ce vor fi pronunțate în examinarea constituționalității respectivelor prevederi, atât sub aspectul dispozitivului, cât și din perspectiva considerentelor care-l explică.

Apreciem însă că soluția cuprinsă în ultima teză menționată ar trebui nuanțată, urmând a fi stabilită în contextul aprecierii Curții Constituționale drept autoritate de jurisdicție constituțională și în cel al limitării competenței sale la asigurarea controlului constituționalității legilor, a tratatelor internaționale, a regulamentelor Parlamentului și a ordonanțelor Guvernului, aceasta având dreptul de a se pronunța numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului [art. 2 alin. (1) și (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată]. În consecință, apreciem că au caracter obligatoriu considerentele deciziilor Curții Constituționale în măsura în care explică dispozitivul și statuează exclusiv asupra concordanței dispoziției legale analizate cu legea supremă, iar nu și în ipoteza în care conțin o interpretare proprie în afara acestui cadru.

1.3. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Totodată, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor existente în noul Cod de procedură civilă vor fi *interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului*. De altfel, potrivit art. 20 alin. (1) din Constituția României, chiar dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la data de 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și reprezintă un instrument internațional universal, neconstituind însă un tratat.

Potrivit art. 30 din Declarație, nicio dispoziție a acesteia nu poate fi interpretată ca implicând pentru vreun stat, grupare sau persoană dreptul de a se deda la vreo activitate sau de a săvârși vreun act îndreptat spre desființarea unor drepturi sau libertăți enunțate în cuprinsul său.

Cu relevanță în planul dreptului procesual civil, este de remarcat conținutul art. 10 din Declarație referitor la dreptul la un proces echitabil, potrivit căruia orice persoană

[1] C.C., Dec. nr. 727/2012.

[2] C.C., Dec. nr. 1039/2012.

are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî asupra drepturilor și obligațiilor sale.

1.4. Pactele și tratatele internaționale. De asemenea, interpretarea și aplicarea dispozițiilor privind drepturile și libertățile persoanelor existente în noul Cod de procedură civilă se va face în concordanță cu pactele și tratatele internaționale.

Pactele și tratatele constituie înțelegeri scrise încheiate între două sau mai multe state, în vederea determinării, într-un anumit domeniu, a drepturilor și a obligațiilor părților contractante sau în scopul stabilirii unor norme juridice. În acest context, România a semnat și a ratificat majoritatea acordurilor europene vizând drepturile și libertățile persoanelor.

Cu titlu exemplificativ, în anul 1974, România a ratificat *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, precum și *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, în preambulul lor comun dispunându-se, printre altele, că statele contractante recunosc, în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, idealul ființei umane libere, ce nu poate fi realizat decât prin crearea condițiilor care să permită fiecăruia să se bucure de drepturile sale economice, sociale și culturale, ca și de drepturile civile și politice.

În cadrul art. 14 din *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, specificat în precedent, sunt cuprinse prevederi procedurale civile, după cum urmează:

- a) toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de justiție;
- b) orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil;
- c) ședința de judecată poate fi declarată secretă în totalitate sau pentru o parte a desfășurării ei, fie în interesul bunelor moravuri, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, fie dacă interesele vieții particulare ale părților în cauză o cer, fie în măsura în care tribunalul ar socoti acest lucru ca absolut necesar, când, datorită circumstanțelor speciale ale cauzei, publicitatea ar dăuna intereselor justiției;
- d) cu toate acestea, pronunțarea oricărei hotărâri în materie penală sau civilă va fi publică, afară de cazurile când interesul minorilor cere să se procedeze altfel sau când procesul se referă la diferende matrimoniale ori la tutela copiilor.

De asemenea, România a ratificat o serie de *convenții internaționale privitoare la drepturile și libertățile omului*, precum Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (adoptată în 1965, ratificată de România în 1969), Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului (adoptată în 1960, ratificată de România în 1964), Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante (adoptată în 1987, ratificată de România în 1990), Convenția cu privire la drepturile copilului (adoptată în 1989, ratificată de România în 1990) etc.

Este de menționat, în acest context, că art. 252 alin. (2) NCPC prevede faptul că *tratatele, convențiile și acordurile internaționale aplicabile în România, care nu sunt integrate într-un text de lege, nefiind publicate în Monitorul Oficial al României sau într-o altă modalitate anume prevăzută de lege*, precum și *dreptul internațional cutumiar trebuie dovedite de partea interesată*, instanța de judecată neavând obligația cunoașterii acestora din oficiu.

2. Aplicarea prioritară a reglementărilor internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului

2.1. Sfera de aplicare a art. 3 NCPC. În acest context, se impune menționarea faptului că alin. (1) al art. 3 NCPC prevede că dispozițiile referitoare la *drepturile și libertățile persoanelor* se interpretează și se aplică în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

În schimb, alin. (2) al aceluiași articol vizează *exclusiv* dispozițiile privitoare la *drepturile fundamentale ale omului* cuprinse în cod și, prin urmare, numai în privința acestora există posibilitatea înlăturării de la aplicare a prevederilor noului cod de la aplicare în favoarea normelor internaționale, cu excepția cazului în care acesta conține dispoziții mai favorabile.

2.2. Noțiunea de drepturi fundamentale. Drepturile fundamentale au fost definite ca fiind *drepturi subiective* ale persoanelor, considerate *esențiale*, precum dreptul la viață, la libertate și la demnitate, indispensabile dezvoltării personalității umane, drepturi care sunt stabilite prin Constituție și garantate de aceasta, precum și de legile în materie^[1]. În planul dreptului internațional, drepturile omului constituie un ansamblu de norme juridice internaționale, prin care sunt recunoscute individului atribute și facultăți care îi asigură demnitatea, libertatea și dezvoltarea personalității sale și care beneficiază de garanții instituționale apropiate^[2].

După conținutul lor, drepturile omului se clasifică, în principiu, în *drepturi civile și politice*, ca ansamblu al drepturilor a căror exercitare asigură dezvoltarea democratică a societății în dimensiunea sa politică, și în *drepturi economice, sociale și culturale*, care sunt de natură să conducă la instaurarea în societate a unei democrații economice^[3].

Pe plan european, drepturile civile și politice sunt protejate prin *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, ce a fost semnată de către statele membre ale Consiliului Europei la Roma, în data de 4 noiembrie 1950, fiind ratificată de România în data de 20 iunie 1994. Cu excepția dreptului la asociere în sindicate și, implicit, a dreptului la grevă, Convenția europeană nu reglementează drepturi economice și sociale, motiv pentru care dispozițiile ei sunt completate, pentru acest domeniu, de *Carta socială europeană*, semnată în anul 1961 și ratificată de România în formă revizuită în anul 1999.

2.3. Corelarea noului Cod de procedură civilă cu reglementările internaționale. În cazuri repetate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu sediul la Strasbourg, a sancționat statul român pentru încălcarea cerințelor procesului echitabil instituite prin dispozițiile convenționale sub aspectul duratei procedurii de soluționare a litigiilor ori decurgând din neexecutarea hotărârilor judecătorești sau pentru nesocotirea exigențelor de previzibilitate a procedurilor judiciare, cu consecința negativă a existenței unei jurisprudențe inconsecvente.

Noul Cod de procedură civilă a instituit în cuprinsul art. 6, ca principiu fundamental, dreptul părților la un *proces echitabil, în termen optim și previzibil, atât în faza judecătorească, cât și în faza executării silite*.

[1] I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, ed. a 9-a, Ed. All Beck, București, 2003, p. 140.

[2] C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 14.

[3] *Idem*, p. 31.

În vederea garantării acestui principiu sub aspectul *accelerării procedurilor judiciare*, suplimentar față de codul anterior, astfel cum acesta a fost modificat prin Legea nr. 202/2010, noul cod a redistribuit competențele de soluționare a cauzelor între instanțele judecătorești pentru a asigura o încărcare echilibrată a rolului acestora, a adaptat procedura de citare și de comunicare a actelor de procedură la noile realități tehnologice, a modificat regimul juridic al sancțiunii decăderii extinzând posibilitatea instanței de invocare a acesteia din oficiu, chiar și în unele ipoteze în care normele ce o reglementează au caracter de ordine privată, a determinat pentru etapa scrisă a procesului termene procedurale precise, a reformat căile de atac, a reglementat în cadrul său proceduri speciale noi caracterizate prin simplitatea regulilor aplicabile și prin celeritatea sporită în soluționare (procedura ordonanței de plată, procedura cu privire la cererile de valoare redusă, evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept), a introdus contestația privind tergiversarea procesului etc.

De asemenea, *materia executării silite* a fost substanțial reformată în vederea executării prompte și efective a titlurilor executorii.

Enumerăm, cu titlu exemplificativ, următoarele modificări operate de noul cod în domeniul executării silite: instituirea cu caracter de noutate a prevederii potrivit căreia atribuirea, prin hotărâre judecătorească, a unui imobil sau obligația de a-l preda, lăsa în posesie ori în folosință cuprinde și obligația de evacuare a imobilului, chiar dacă prin titlul executoriu nu s-a dispus în mod expres această măsură (un efect direct al obligației principale stabilite în sarcina debitorului, nemaifiind, prin urmare, nevoie de un nou proces în vederea obținerii unui alt titlu având acest obiect); în cazul predării silite a unui imobil, prevederea faptului că efectuarea executării silite se va face atât în contra debitorului, cât și împotriva tuturor persoanelor care ocupă imobilul în fapt sau, după caz, fără niciun titlu opozabil creditorului; în situația în care debitorul se reinstalează sau ocupă în mod abuziv, fără niciun titlu, imobilul din care a fost evacuat, el va putea fi evacuat din nou, la cererea proprietarului sau a altei persoane interesate, în baza aceluiași titlu executoriu, fără somație și fără nicio altă formalitate prealabilă; instituirea unor reglementări speciale privind executarea hotărârilor judecătorești referitoare la minori; simplificarea procedurii de investire cu formulă executorie, aceasta făcându-se concomitent cu procedura încuviințării executării silite, formula executorie fiind adăugată în partea finală a încheierii de încuviințare a executării silite etc.

Tot în vederea asigurării unei *jurisprudențe unitare*, suplimentar recursului în interesul legii, existent și în reglementarea anterioară, noul Cod de procedură civilă a instituit procedura pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, aceasta fiind de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție.

2.4. Aplicarea priorității a reglementărilor internaționale. Potrivit art. 20 alin. (2) din Constituția României, dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

Articolul 3 alin. (2) NCC constituie *transpunerea dispozițiilor constituționale menționate anterior în planul reglementării procesuale civile*. Este de menționat faptul că această dispoziție își găsește corespondentul și în materia dreptului substanțial, în cadrul art. 4 alin. (2) NCC.

Prin urmare, dacă există *neconcordanțe* între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și noul Cod de procedură civilă, *au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care codul conține dispoziții mai favorabile.*

Pornind de la aceste dispoziții legale, doctrina juridică^[1] a apreciat ca fiind integrate dreptului intern normele convenționale, normele europene, precum și celelalte norme cuprinse în documente internaționale la care România a aderat, cu menționarea faptului că prin primele două categorii de norme trebuie să se înțeleagă atât normele „primare”, cât și cele „derivate”, rezultate din hotărârile celor două instanțe europene, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Se impune menționarea faptului că *art. 3 alin. (2) NCPC vizează normele convenționale, precum și celelalte norme cuprinse în documente internaționale* la care România a aderat, iar nu și *normele Uniunii Europene*, acestea făcând obiectul *art. 4 NCPC*.

Există *neconcordanțe* între dreptul intern și reglementările internaționale în ipoteza în care *norma juridică internă este mai restrictivă* sau în cea în care aceasta *este insuficient de precisă*, astfel încât creează riscul unei practici judiciare incoerente. Instanța judecătorească va înlătura motivat de la aplicare eventualele dispoziții restrictive ale codului și va aplica normele existente în reglementările internaționale, întemeindu-și demersul pe dispozițiile *art. 3 alin. (2) NCPC*, cu reamintirea faptului că preeminența în discuție este restrânsă numai la drepturile fundamentale ale omului, iar nu și la orice alte drepturi și libertăți statuate în reglementările internaționale.

Cu referire la *normele convenționale*, în literatura de specialitate^[2] s-au statuat următoarele:

a) atunci când judecătorul național este învestit cu soluționarea unui litigiu, el trebuie să observe nu numai reglementarea națională în materie, ci și reglementarea convențională, inclusiv hotărârile europene, care pot interesa în respectiva cauză;

b) în procesul aplicării normei corespunzătoare diferendului juridic ce i-a fost ales, judecătorul național trebuie nu doar să conjuge normele naționale cu cele convenționale, identificate și aplicate de judecătorul european, ci să le și evalueze și ierarhizeze, nu numai pentru că normele convenționale au prioritate, dar și pentru că, totuși, acestea ar putea fi înlăturate în favoarea normelor naționale, dacă acestea din urmă sunt mai favorabile;

c) dacă, în materia drepturilor omului, normele edictate de autoritatea legiuitoare sunt în contradicție cu normele convenționale și, totodată, mai puțin favorabile în raport cu acestea, judecătorul național trebuie să le înlătore din perimetrul aceluși litigiu, punând astfel în discuție principiul suveranității autorității legiuitoare și al legii adoptate de către aceasta;

d) fără a-l constitui în precedent judiciar, receptând hotărârea europeană, judecătorul nu numai că poate, ci chiar trebuie să o valorifice în considerentele propriei hotărâri, prin care tranșează un litigiu similar.

În acest context, codul a reglementat și *calea revizuirii unei hotărâri judecătorești* dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale din cauza acesteia, iar consecințele grave ale încălcării conti-

^[1] I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 53-54.

^[2] *Idem*, p. 58-59.

nuă să se producă [art. 509 alin. (1) pct. 10 NCPC], termenul de revizuire fiind de 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului în Monitorul Oficial al României, Partea I [art. 511 alin. (3) NCPC].

Potrivit art. 46 alin. (1) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Înaltele Părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți, acest alineat instituind *regula forței obligatorii a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului*.

În scopul prevenirii unor încălcări subsecvente ale Convenției, deși aceste hotărâri au caracter *inter partes*, Curtea poate solicita statului respectiv, în cuprinsul acestora, să adopte măsurile ce se impun pentru înlăturarea cauzelor care au determinat sau favorizat nerespectarea normelor convenționale. În consecință, hotărârile Curții au și un efect *erga omnes*, drept consecință a autorității de lucru interpretat de care se bucură, în condițiile în care potrivit art. 32 din Convenție, misiunea specifică a instanței europene este interpretarea și aplicarea prevederilor acesteia^[1].

Art. 4. Aplicarea priorității a dreptului Uniunii Europene. În materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților.

COMENTARIU

1. Dreptul Uniunii Europene. Aderarea României la Uniunea Europeană a avut loc la data de 1 ianuarie 2007, Tratatul de aderare fiind semnat anterior, pe data de 25 aprilie 2005, la Luxembourg.

Potrivit art. 148 alin. (2) din Constituția României, ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. În conformitate cu alin. (3) al aceluiași articol, prevederea menționată se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

Similar articolului comentat în precedent, art. 4 NCPC constituie *transpunerea în planul normelor juridice procesuale a unor dispoziții constituționale*. De asemenea, această dispoziție își găsește corespondentul și în materia dreptului substanțial, în cadrul art. 5 NCC.

În afara normelor convenționale și a celorlalte norme cuprinse în documentele internaționale la care România a aderat, ordinea juridică internă înglobează în structura sa și *dreptul Uniunii Europene*, atât sub forma *normelor stipulate în tratatele constitutive (drept primar)* și în *actele normative adoptate de instituțiile competente ale Uniunii Europene (drept secundar)*, cât și în privința *jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene*, sub aspectul noțiunilor și al clarificărilor juridice pe care le statuează.

Normele juridice cuprinse în actele normative adoptate de instituțiile Uniunii Europene alcătuiesc un drept secundar, datorită funcției lor de realizare a obiectivelor prevăzute în tratate, precum și a subordonării lor față de acestea, neputând deroga de la prevederile tratatelor constitutive. Caracteristica principală a normelor de drept secundar este aceea că își au temeiul în tratatele constitutive, putând fi adoptate doar în dome-

^[1] C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 597.

niile prevăzute de acestea, pentru realizarea scopurilor indicate de către instituțiile desemnate în acest sens, cu respectarea procedurii prevăzute de tratate. Prin urmare, între dreptul primar și cel secundar nu poate exista contrarietate sau incompatibilitate, deoarece, în asemenea ipoteze, dreptul secundar trebuie anulat sau revocat^[1].

Potrivit art. 288 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), astfel cum a fost modificat prin Tratatul de reformă, semnat la Lisabona la 13 decembrie 2007, în vigoare de la 1 decembrie 2009^[2], pentru exercitarea competențelor Uniunii, instituțiile adoptă regulamente, directive, decizii, recomandări și avize.

În literatura de specialitate juridică^[3] au fost evidențiate principalele trăsături ale actelor normative adoptate de instituțiile competente ale Uniunii Europene, acestea urmând a fi expuse punctual în continuare.

1.1. Regulamentul. a) are caracter general, conținând prescripții impersonale și stauând în mod abstract, ca și legea în dreptul național;

b) are forță obligatorie, impunându-se în toate elementele sale, în privința tuturor statelor membre ale Uniunii Europene și organelor acesteia, nerespectarea lui atrăgând după sine încălcarea obligațiilor asumate de state prin tratate, fiind, totodată, interzisă aplicarea selectivă și incompletă a regulamentului, respectiv neaplicarea acestuia prin invocarea dispozițiilor sau practicilor din dreptul intern;

c) are aplicabilitate directă, fiind integrat direct în ordinea juridică internă a statelor membre, fără interpunerea puterii normative naționale, fiind, ca atare, apt să confere drepturi și să impună obligații statelor membre, organelor lor și particularilor, cum o face legea națională;

d) este destinat atât statelor membre, cât și particularilor (persoane fizice sau juridice);

e) are putere normativă completă, prin regulament autoritatea legislativă unională putând nu numai să prescrie un rezultat, ci și să impună toate modalitățile de aplicare și executare considerate oportune;

f) poate produce efect direct. Transpunerea regulamentelor de către state este inutilă și are caracter ilicit, conducând la compromiterea aplicării simultane și uniforme a regulamentului în ansamblul Uniunii.

Efectul direct al regulamentelor a fost enunțat în cauza 39/72 *Slaughtered Cows*, în care Curtea a pedepsit guvernul italian pentru faptul de a fi ales o metodă de implementare a unui regulament, ceea ce pune la îndoială natura juridică și aplicabilitatea directă a măsurii. Curtea a reținut că toate metodele de implementare sunt contrare Tratatului, „ceea ce ar avea ca rezultat crearea unui obstacol în calea efectului direct al regulamentelor comunitare și periclitarea aplicării lor simultane și uniforme în întreaga Comunitate”. Ulterior, în cauza T-138/09 *Muñoz*^[4], Curtea a statuat că „datorită însăși naturii și locului lor în sistemul izvoarelor de drept comunitar, regulamentele acționează pentru a conferi drepturi persoanelor private, pe care instanțele naționale au datoria să le protejeze”^[5].

[1] G. Fabian, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 69.

[2] Versiunea oficială în limba română se găsește pe site-ul eur-lex.europa.eu.

[3] G. Fabian, op. cit., p. 121-131.

[4] Hotărârea Curții din data de 17 septembrie 2002, JO C 274 din 9 noiembrie 2002, p. 10.

[5] P. Craig, G. de Búrca, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 347.

1.2. Directiva. a) este *obligatorie* în privința scopului pe care îl indică;
b) are *caracter general*, fiind destinată unui stat sau mai multor state membre;
c) are *caracter normativ incomplet*, deoarece necesită intervenția puterii legislative naționale, alegerea mijloacelor și formei necesare pentru atingerea obiectivului fixat fiind lăsată la aprecierea suverană a fiecărui stat;

d) *nu este direct aplicabilă*, statului destinatatar revenindu-i obligația să acționeze în vederea *transpunerii* corespunzătoare a directivei într-un anumit termen. Statul este obligat însă să nu întreprindă acțiuni care ar putea contraveni scopului directivei, chiar și anterior preluării acesteia în dreptul intern. Prevederile directivei trebuie transpuse sau implementate în termenul prevăzut de aceasta. În consecință, în dreptul național se va aplica norma internă de transpunere, iar nu directiva ca atare.

Deși nu este direct aplicabilă, este posibil ca una sau mai multe prevederi din directivă să poată produce *efect direct*, înțeles ca aptitudine a normei din directivă de a crea în patrimoniul persoanelor fizice și juridice drepturi pe care acestea să le poată invoca direct în fața instanțelor naționale împotriva autorităților publice.

Cerințele cumulative pentru ca o normă din directivă să producă *efect direct*, astfel cum rezultă acestea din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (hotărârile pronunțate în cauzele C-41/74 *Van Duyn*^[1], 148/78 *Ratti*^[2], 152/84 *Marshall I*^[3] etc.) sunt următoarele:

a) norma este clară, precisă și necondiționată;
b) termenul stabilit pentru transpunerea directivei a expirat, iar statul nu a transpus directiva sau a transpus-o incorect^[4];

c) partea împotriva căreia este invocată prevederea este o entitate statală^[5], noțiune autonomă în dreptul Uniunii Europene, definită în cauza C-188/98 *Foster*^[6]. În cadrul pct. 20 din considerentele acestei din urmă hotărâri, Curtea a arătat că „*acel organism care, indiferent de forma sa juridică, a fost însărcinat în temeiul unui act al unei autorități publice să îndeplinească sub controlul acesteia un serviciu de interes public și care dispune în acest scop de competențe speciale care le depășesc pe cele care decurg din regulile obișnuite aplicabile raporturilor dintre persoanele private, intră în categoria entităților împotriva cărora pot fi invocate prevederile unei directive susceptibile de a avea efect direct.*”

Totodată, Curtea a încurajat aplicarea directivelor, dându-le astfel eficiență, prin dezvoltarea *principiului interpretării armonioase (efect indirect)*, care impune ca dreptul

^[1] Hotărârea Curții din data de 4 decembrie 1974, JO C 53 din 6 martie 1975, p. 2.

^[2] Hotărârea Curții din data de 5 aprilie 1979, JO C 122 din 16 mai 1979, p. 10.

^[3] Hotărârea Curții din data de 26 februarie 1986, JO C 79 din 8 aprilie 1986, p. 10.

^[4] Cu toate acestea, Curtea a stabilit faptul că directivele pot produce efect chiar înainte de expirarea perioadei de implementare. Astfel, în cauza C-129/96 *Inter-Environnement Wallonie* a decis că deși statele nu sunt obligate să pună în aplicare o directivă înainte ca perioada de transpunere să expire, în această perioadă ele trebuie să se abțină de la adoptarea oricărui măsuri capabile să compromită serios rezultatul prescris de directivă. În plus, în cauza C-144/04 *Mangold*, Curtea a comunicat instanței naționale că trebuie „să înlăture orice prevedere a dreptului național care ar putea intra în conflict cu dreptul comunitar, chiar și în cazul în care perioada prescrisă pentru transpunerea directivei nu a expirat încă” – *P. Craig, G. de Búrca, op. cit.*, p. 352.

^[5] Ultima cerință este justificată de faptul că efectul direct al directivei a fost fundamentat în practica instanței de la Luxembourg atât pe ideea de culpă a statului, care, prin faptul că nu a transpus directiva sau a transpus-o incorect, a lipsit particularul de o normă internă corespunzătoare, pe care să se poată întemeia în fața instanței naționale, cât și pe ideea că directiva este un izvor de drept al Uniunii Europene cu caracter obligatoriu.

^[6] Hotărârea Curții din data de 12 iulie 1990, JO C 198 din 7 august 1990, p. 15.

național să fie interpretat „în lumina” directivelor. Prin aceasta, Curtea a căutat să se asigure că directivele vor avea un efect chiar în absența unei implementări adecvate. Cauza 14/83 *Von Colson*^[1] reprezintă un punct de referință în acest sens, Curtea identificând expres instanțele naționale ca organe ale statului și, totodată, statuând că principiul interpretării armonioase nu presupune ca, pentru a putea fi invocate în instanță, prevederile unei directive să îndeplinească criteriile speciale cerute de efectul direct (claritate, precizie, necondiționalitate)^[2].

Prin urmare, instanța națională nu poate aplica direct directiva, ci poate cerceta dacă sunt întrunite cerințele încât o dispoziție din directivă să producă efect direct sau poate interpreta norma internă de transpunere în lumina normei Uniunii Europene.

În continuare, Curtea a stabilit faptul că obligația de implementare a directivei impune instanței naționale să interpreteze dreptul intern în lumina unei directive neimplementate sau implementate necorespunzător *chiar și într-o cauză împotriva unei persoane private, eludându-se într-un fel interdicția efectului direct orizontal*. Hotărârea din cauza C-106/89 *Marleasing*^[3] a confirmat faptul că o directivă neimplementată poate fi într-adevăr invocată pentru a influența interpretarea dreptului național într-un litigiu între persoane private.

O persoană privată se poate întemeia pe prevederile unei directive, în ciuda interdicției efectului direct orizontal, acționând statul pentru despăgubiri, aspect reținut în cauza C-6/90 *Francovich*, în scopul reparării prejudiciului cauzat ca urmare a neimplementării unei directive. În loc să încerce să aplice directiva împotriva persoanei de drept privat în sarcina căreia ar fi impusă obligația dacă directiva ar fi fost implementată corespunzător, persoana poate introduce o acțiune în despăgubiri împotriva statului^[4].

1.3. Decizia. a) are *caracter individual*, întrucât se adresează unor destinatari individualizați sau determinabili și se referă la o anumită stare de fapt concretă (de exemplu, decizia prin care statul membru este obligat să ceară restituirea subvențiilor acordate unor întreprinderi naționale);

b) are *caracter obligatoriu*;

c) are *caracter normativ complet*;

d) poate produce *efect direct*, cu întrunirea condițiilor necesare, întrucât are aptitudinea de a crea drepturi în beneficiul particularilor, în măsura în care nu lasă destinatarului nicio marjă de apreciere discreționară în ceea ce privește executarea sa;

e) este *destinată statelor și particularilor*.

În cauza 9/70 *Grad*^[5], Curtea nu a ezitat să statueze că și deciziile ar putea avea efect direct, în ciuda faptului că art. 288 TFUE (fostul art. 249 TCE), spre deosebire de cazul regulamentelor, nu a făcut nicio referire la „aplicabilitatea directă” a acestora. Într-o formulare repetată, Curtea a decis că din textul articolului nu rezultă „că alte categorii de măsuri menționate în acel articol nu ar putea în niciun caz produce efecte similare” și s-a bazat pe *principiul eficienței (effet utile)* pentru a trage concluzia că, în anumite cazuri, deciziile pot fi invocate de persoanele private în fața instanțelor naționale.

[1] Hotărârea Curții din data de 10 aprilie 1984, JO C 129 din 16 mai 1984, p. 3.

[2] *P. Craig, G. de Búrca*, op. cit., p. 358-359.

[3] Hotărârea Curții (Camera a șasea) din data de 13 noiembrie 1990, JO C 306 din 6 decembrie 1990, p. 5.

[4] *P. Craig, G. de Búrca*, op. cit., p. 374.

[5] Hotărârea Curții din data de 6 octombrie 1970, JO C 138 din 18 noiembrie 1970, p. 20.

1.4. Avizul și recomandarea sunt acte instituționale unilaterale *lipsite de efect obligatoriu*.

Avizul constituie expresia, exprimarea unei păreri asupra unei probleme date.

Recomandarea reprezintă un instrument de acțiune indirectă urmărind apropierea legislațiilor și nu diferă de directivă decât prin *absența forței sale obligatorii*. Absența forței obligatorii nu înseamnă însă că aceste acte sunt irelevante din punct de vedere juridic și nu exclude posibilitatea producerii unor efecte în acest plan.

Prin raportare la prevederile constituționale și la cele ale art. 4 NCPC rezultă că *numai normele cu caracter obligatoriu ale dreptului Uniunii Europene* se aplică în mod *prioritar față de dreptul intern*, fiind, prin urmare, excluse de la aplicarea acestui principiu avizele și recomandările.

2. Principiile aplicării normelor Uniunii Europene. Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cu sediul la Luxembourg, *interpretează legislația europeană* în scopul garantării aplicării sale unitare în toate statele membre ale Uniunii Europene, *soluționează litigiile dintre statele membre și instituțiile europene*, permițând, totodată, *persoanelor fizice sau juridice să o sesizeze în ipoteza încălcării drepturilor lor de către o instituție europeană*.

În jurisprudența sa, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a trasat principiul *aplicabilității imediate, directe și prioritare* a normelor Uniunii Europene în dreptul intern al statelor membre.

Aplicabilitatea imediată presupune că dreptul european este integrat firesc în ordinea juridică internă a statelor, fără să fie necesară vreo formulă specială de introducere^[1].

În același timp, *aplicabilitatea directă* dă expresie particularității dreptului european de a se integra automat în ordinea juridică a statelor membre și de a genera, în mod direct, noi drepturi și obligații în beneficiul, respectiv în sarcina particularilor, persoane fizice și juridice, atât în raporturile dintre particulari, cât și în raporturile dintre aceștia și statul membru căruia îi aparțin. În consecință, persoanele fizice sau juridice au dreptul să invoce în fața instanțelor naționale respectarea drepturilor conferite de norma Uniunii Europene, dacă aceasta are efect direct, putându-se ajunge la sancționarea statelor membre care nu au luat măsurile necesare și adecvate pentru aplicarea dreptului european.

Curtea a pus bazele *principiului rangului prioritar* al dreptului Uniunii Europene față de dreptul național în hotărârea pronunțată în cauza 6/64 *Costa/ENEL*^[2], statuând că normele adoptate de instituțiile Comunităților Europene^[3] se integrează în sistemele juridice ale statelor membre, care sunt obligate să o respecte, dreptul european având supremație asupra legislațiilor naționale. Astfel, dacă o regulă națională este contrară unei dispoziții europene, autoritățile statelor membre trebuie să aplice dispoziția europeană. Dreptul național nu este nici anulat și nici abrogat, însă caracterul său obligatoriu este suspendat. Curtea a precizat că supremația dreptului european se aplică tuturor actelor naționale, indiferent dacă acestea au fost adoptate anterior sau ulterior actului

^[1] A. *Fuerea*, Manualul Uniunii Europene, ed. a 3-a, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 165.

^[2] Hotărârea Curții din data de 15 iulie 1964, JO P 182 din 12 noiembrie 1964, p. 2900.

^[3] În prezent, fostele Comunități Europene sunt Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom), iar instituțiile acestora sunt comune.

européen în cauză, precum și independent de forța lor juridică sau de instituția emitentă a actului.

Supremația dreptului european asupra legislațiilor naționale are *caracter absolut*, acesta traducându-se în următoarele două reguli:

a) toate actele europene care au caracter obligatoriu beneficiază de acest principiu, atât cele din dreptul primar, cât și cele din dreptul secundar;

b) toate actele naționale se supun aceluiași principiu, indiferent de tipul lor, inclusiv constituțiile naționale.

În același context, în hotărârea Curții dată în cauza 106/77 *Simmenthal*^[1], s-a reținut că normele europene au *efect direct*, făcând parte integrantă, cu rang de prioritate, din ordinea juridică aplicabilă pe teritoriul statelor membre și ele trebuie aplicate încă de la intrarea în vigoare, în pofida existenței unei legi naționale incompatibile sau a adoptării ulterioare a acesteia, și pe toată durata aflării lor în vigoare.

Este de subliniat faptul că art. 3 alin. (2) NCPC nu își găsește aplicarea și în privința normelor Uniunii Europene. În acest context, în hotărârea Curții dată în cauza 11/70 *Internationale Handelsgesellschaft*^[2] s-a statuat faptul că invocarea atingerii aduse chiar drepturilor fundamentale, așa cum acestea sunt formulate prin Constituția unui stat membru, ori chiar principiilor unei structuri constituționale naționale, nu afectează validitatea unui act al Comunității sau efectul său asupra teritoriului aceluia stat.

Prin jurisprudența sa, Curtea a evocat și unele chestiuni punctuale de procedură civilă, reținute în doctrina juridică națională^[3]:

a) în privința *termenelor de procedură*, Curtea de Justiție a admis că, pentru asigurarea securității juridice, exercitarea drepturilor acordate de normele Uniunii Europene poate fi supusă condiției încadrării în anumite termene care, în absența unor reglementări ale Uniunii Europene, sunt fixate prin reguli naționale, dar acestea din urmă trebuie să respecte principiul echivalenței și principiul efectivității, atât în ceea ce privește durata, cât și modul lor de calcul. Ele nu trebuie să fie excesive sau imposibile, punând în pericol efectul direct și prioritatea în aplicare a normelor europene;

b) în materia probelor, Curtea a evocat necesitatea respectării aceluiași principii de echivalență și efectivitate. În opinia Curții, o probă considerată irefragabilă, excluzând orice putere de control a judecătorului național, încalcă principiul egalității de tratament, iar o probă negativă pusă în sarcina reclamantului este contrară dreptului european, aducând atingere dreptului efectiv de acces la instanță.

Este de menționat prevederea înscrisă în art. 427 alin. (4) NCPC, potrivit căreia hotărârile prin care instanțele se pronunță în legătură cu prevederi cuprinse în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și în alte acte juridice ale Uniunii Europene se comunică, din oficiu, chiar dacă nu sunt definitive, și autorității sau instituției naționale cu atribuții de reglementare în materie.

3. Regulamente europene relevante în materia procedurii civile. Cu titlu exemplificativ, constituie instrumente juridice europene cu importanță deosebită în planul dreptului procesul civil următoarele:

[1] Hotărârea Curții din data de 9 martie 1978, JO C 87 din 11 aprilie 1978, p. 5.

[2] Hotărârea Curții din data de 17 decembrie 1970, JO C 9 din 2 februarie 1971, p. 4.

[3] I. Deleanu, Tratat, vol. I, 2010, p. 110.

- Regulamentul (CE) nr. 44/2001 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea deciziilor în materie civilă și comercială;
- Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 cu privire la notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială;
- Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 cu privire la cooperarea între jurisdicțiile statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă și comercială;
- Regulamentul (CE) nr. 861/2007 de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă;
- Regulamentul (CE) nr. 805/2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțe necontestate;
- Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 cu privire la competența, recunoașterea și executarea deciziilor în materie matrimonială și în materia responsabilității părintești;
- Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată;
- Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp.

Cu referire la *Regulamentul (CE) nr. 44/2001*, aplicabilitatea sa este conferită, ca principiu, de situarea domiciliului pârâtului pe teritoriul unui stat membru, prin raportare la art. 3 alin. (1) din Regulament. Dacă pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, competența este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză, sub rezerva cazurilor de competență exclusivă și a prorogării de competență (art. 4 din Regulament).

Pentru a ilustra în mod edificator aplicabilitatea principiului priorității dreptului Uniunii Europene, prezentăm în continuare două exemple vizând incidența Regulamentului (CE) nr. 44/2001 și înlăturarea de la aplicare a normei de drept intern ce reglementează același aspect.

Potrivit art. 5 pct. 1 lit. a) din Regulament, în materie contractuală, o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată; în sensul aplicării acestei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este, în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile, sau, în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit prestate serviciile.

În dreptul intern, în conformitate cu art. 1080 alin. (1) pct. 2 NCPC, instanțele judecătorești române sunt competente să judece și litigiile în materie contractuală, dacă locul unde a luat naștere sau trebuia executată, fie și numai în parte, o obligație contractuală se află în România.

Dacă litigiul în materie contractuală este promovat în fața instanțelor române de un cetățean român împotriva unui cetățean chinez, cu domiciliul în Franța, iar contractul a fost încheiat în România, însă obligația urma să fie executată în Franța, excepția de necompetență internațională a instanței române invocată de pârât se impune a fi admisă, pentru considerentele ce urmează a fi expuse. Astfel, dat fiind faptul că pârâtul domiciliază pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, independent de cetățenia acestuia, va fi aplicabil Regulamentul (CE) nr. 44/2001, iar nu noul Cod de procedură civilă. În continuare, punctele de legătură ale normei conflictuale vor fi căutate în cuprin-

sul Regulamentului, iar nu în cel al codului. Prin urmare, deși locul nașterii obligației este prevăzut ca punct de legătură în dreptul intern alternativ cu cel al executării obligației, întrucât Regulamentul nu prevede în acest sens decât locul executării obligației, la stabilirea competenței nu are relevanță faptul că actul juridic a fost încheiat în România, ci exclusiv locul executării obligației, și anume cel din Franța. În aceste condiții, urmare a admiterii excepției procesuale invocate, cererea va fi respinsă ca nefiind de competența jurisdicției române.

Dacă se solicită recunoașterea într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru, va fi incident Regulamentul (CE) nr. 44/2001, iar nu dispozițiile art. 1101 NCPC, astfel încât la soluționarea acestei cereri părțile nu vor fi citate, potrivit Regulamentului, nici chiar și în ipoteza în care din hotărârea străină nu rezultă că pârătul ar fi fost de acord cu admiterea acțiunii, caz în care s-ar fi impus citarea, în conformitate cu dreptul intern.

În ceea ce privește *Regulamentul (CE) nr. 861/2007* de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă, edictat în scopul simplificării și accelerării soluționării litigiilor transfrontaliere privind astfel de cereri, menționăm faptul că acesta a constituit modelul de inspirație a Titlului X al Cărții a VI-a din noul Cod de procedură referitor la procedura cererilor cu valoare redusă.

Pentru delimitarea domeniilor de acțiune dintre procedura specială reglementată de noul cod și cea prevăzută de Regulament în cadrul unui proces, se impune determinarea existenței sau inexistenței caracterului transfrontalier al litigiului. În sensul art. 3 din Regulament, o cauză are caracter transfrontalier atunci când cel puțin una dintre părți își are domiciliul sau reședința obișnuită într-un stat membru, altul decât cel în care se află instanța judecătorească sesizată. Momentul care servește drept bază pentru stabilirea caracterului transfrontalier al unei cauze este conferit de data la care instanța judecătorească competentă primește formularul de cerere.

În cazul în care litigiul este derulat în România și prezintă caracter transfrontalier, instanța sesizată va aplica prevederile Regulamentului, iar nu pe cele cuprinse în art. 1025-1032 NCPC, între acestea existând unele diferențe semnificative (spre exemplu, Regulamentul este aplicabil în ipoteza în care valoarea cererii nu depășește 2.000 euro, în timp ce noul Cod de procedură civilă prevede o limită valorică de 10.000 lei).

4. Procedura hotărârii preliminare^[1]

4.1. Scopul procedurii. Procedura hotărârii preliminare este un mecanism prin care, în cursul unui litigiu aflat pe rolul unui organ cu atribuții jurisdicționale al unui stat membru al Uniunii Europene, ca urmare a sesizării formulate (la cererea părților sau din oficiu) de către organul jurisdicțional, Curtea pronunță o hotărâre preliminară sau o ordonanță motivată, obligatorie pentru organul jurisdicțional de trimitere, prin care dezleagă o problemă de interpretare a dreptului Uniunii sau de validitate a actelor adoptate de instituțiile Uniunii, dezlegare necesară organului jurisdicțional pentru soluționarea litigiului^[2].

[1] Pentru dezvoltări, a se vedea *I.M. Larion*, Considerations on the possibility or the obligation of the national courts to ask the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling, articol publicat în lucrarea CKS – CERDOCT e-Book 2011, Ed. ProUniversitaria, București, 2011, p. 538-552, precum și The object of the preliminary question, articol publicat în lucrarea CKS – CERDOCT e-Book 2012, Ed. ProUniversitaria, București, 2012, p. 1077-1083.

[2] *B. Andreșan-Grigoriu*, Procedura hotărârilor preliminare, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 35.

Întrebările pot fi adresate Curții *doar pe parcursul desfășurării procedurii judiciare*, iar nu după soluționarea definitivă a litigiului printr-o hotărâre judecătorească.

Răspunzând întrebărilor preliminare, *Curtea nu soluționează litigiul*, ci doar decide asupra interpretării unei chestiuni de drept al Uniunii Europene, a cărei lămurire este esențială pentru dezlegarea cauzei. După ce Curtea formulează un răspuns, hotărârea este trimisă instanței naționale, care va ține seama de interpretarea instanței de la Luxembourg pentru a pronunța o soluție^[1].

4.2. Competența și rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene. Obiectul trimerii preliminare. Potrivit art. 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (fostul art. 234 TCE), „Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la:

a) *interpretarea tratatelor;*

b) *validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.*

În cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță *poate*, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a da o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune.

În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe naționale ale cărei decizii *nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern*, respectiva instanță este *obligată* să sesizeze Curtea”.

Interpretarea tratatelor include atât interpretarea *tratatelor constitutive*, cât și a *celor de modificare sau de completare* a acestora, precum și a *tratelor de aderare* ale statelor membre. De asemenea, având aceeași forță juridică precum tratatele, pot forma obiect al interpretării Curții și *protocoloalele și declarațiile anexate tratatelor*, precum *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*.

Este de menționat faptul că în privința tratatelor nu se poate pune în discuție problema validității, întrucât, odată ratificate, acestea exprimă voința statelor părți și numai statele pot, prin acordul lor, să aducă modificări sau completări conținutului acestora. De altfel, din cuprinsul art. 267 TFUE rezultă că numai în privința actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii Europene, Curtea ar putea statua cu privire la validitatea lor, această posibilitate nefiind prevăzută și pentru tratate.

Prin acte adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii Europene sunt avute în vedere atât *actele având caracter obligatoriu*, precum regulamentele, directivele, deciziile, *cât și cele care nu au forță juridică obligatorie*, precum recomandările, dacă utilizarea acestora este necesară pentru a interpreta dreptul național adoptat în scopul implementării dreptului Uniunii Europene^[2].

Curtea nu se poate pronunța asupra contrarității unei norme interne în raport cu o normă a Uniunii Europene, însă poate pune la dispoziția instanțelor naționale toate elementele necesare pentru ca acestea să poată aprecia asupra existenței sau nu a unei contrarități^[3].

^[1] M. Horspool, M. Humphreys, S. Harris, R. Malcolm, European Union Law, Fourth Edition, Oxford University Press, 2006, p. 104.

^[2] *Idem*, p. 110.

^[3] Hotărârea C.J.C.E. din 12 decembrie 1990, SARPP, 241/89.

În cadrul procedurii hotărârii preliminare, instanța de la Luxembourg va interpreta dreptul Uniunii Europene, însă nu va sfătui instanța națională cu privire la aplicarea acestuia, nici nu va dispune ca instanța națională să declare dreptul intern ca fiind invalid^[1].

Astfel, rolul Curții este acela de a oferi o interpretare a dreptului Uniunii sau de a se pronunța cu privire la validitatea acestuia, iar *nu de a aplica acest drept la situația de fapt care face obiectul acțiunii principale*, sarcină ce revine exclusiv instanței naționale. Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la problemele de fapt ivite în cadrul acțiunii principale și nici să soluționeze divergențele de opinii în interpretarea sau aplicarea normelor de drept național.

Curtea statuează asupra interpretării sau validității dreptului Uniunii, încercând să ofere un răspuns util pentru soluționarea litigiului, însă instanța de trimitere este cea căreia îi incumbă obligația de a trage concluziile adecvate din răspunsul Curții, înlăturând, dacă este cazul, aplicarea normei naționale în discuție.

4.3. Caracterul facultativ sau obligatoriu al sesizării. Ca regulă, sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară are *caracter facultativ*, fiind lăsată la libera apreciere a instanței naționale.

Prin *excepție*, atunci când *hotărârea* care urmează a fi pronunțată de instanța națională, independent dacă este sau nu instanță supremă, *nu este susceptibilă de exercițiul vreunei căi de atac în dreptul intern*, respectiva instanță este *obligată* să sesizeze Curtea, dacă o chestiune ce poate face obiectul procedurii preliminare este invocată în fața sa.

Paragraful 3 al art. 267 TFUE nu poate fi însă interpretat în sensul că de fiecare dată când se naște o întrebare preliminară, instanța care judecă în ultimă instanță trebuie să ceară Curții să se pronunțe, ci sesizarea are caracter obligatoriu *numai dacă răspunsul este necesar pentru soluționare cauzei*.

Totodată, de regulă, trimiterea întrebării se poate dovedi *lipsită de interes în situația în care Curtea și-a exprimat deja punctul de vedere* asupra interpretării sau validității aceluiași text, într-o hotărâre anterioară.

Curtea a tranșat această chestiune în cauza *Da Costa*, în care întrebările instanței naționale erau identice cu cele la care Curtea formulase un răspuns într-o cauză anterioară (cauza 26/62 *Van Gend en Loos*), ocazie cu care s-a arătat că instanța națională este îndreptățită în continuare, în mod oficial, să trimită întrebarea la Curte, chiar și atunci când Curtea s-a pronunțat deja cu privire la problema respectivă, însă în astfel de situații Curtea va fi puternic înclinată să reitereze considerentele pe fond din speța anterioară. Existența unei hotărâri anterioare poate priva obligația instanței naționale de a trimite o cerere de „scopul său, golind-o astfel de conținut”. După cum s-a arătat în doctrină, hotărârea din cauza *Da Costa* a inițiat ceea ce constituie în fapt un sistem al precedentului, dezvoltat în cauze ulterioare^[2].

În practica instanței de la Luxembourg s-a statuat însă că, dacă actul ar fi putut fi atacat de persoana care a formulat cererea de trimitere a întrebării printr-o acțiune directă în anulare, prevăzută de art. 263 TFUE, dar nu a fost atacat sau acțiunea a fost respinsă ca tardiv formulată și a expirat termenul de 2 luni, instanța națională va res-

^[1] M. Horspool, M. Humphreys, S. Harris, R. Malcolm, op. cit., p. 111.

^[2] P. Craig, G. de Búrca, op. cit., p. 587.

pinge solicitarea de a se trimite întrebarea preliminară, fără a mai fi necesar să examineze temeinicia motivelor invocate de părți în susținerea lipsei de validitate a actului^[1].

O normă a dreptului intern prin care *instanța inferioară este legată de soluția dată problemelor de drept de către instanța superioară nu poate priva instanța inferioară de posibilitatea de a adresa Curții întrebări* privind aceste hotărâri.

Curtea a subliniat că situația ar fi alta dacă întrebările formulate de către instanța inferioară ar fi în mare măsură aceleași cu cele adresate, deja, de către instanța superioară. Pe de altă parte, instanța inferioară trebuie să fie liberă a se adresa Curții cu o întrebare preliminară referitoare la aceste aspect, dacă apreciază că dezlegarea dată problemelor de drept de către instanța superioară ar putea conduce la pronunțarea unei soluții contrare dreptului Uniunii Europene.

4.4. Instanța de trimitere. Condițiile sesizării Curții. În cadrul Recomandărilor în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare^[2], se menționează că sistemul trimiterilor preliminare reprezintă un mecanism fundamental al dreptului Uniunii Europene, mecanism menit să confere instanțelor naționale mijloacele de a asigura o interpretare și o aplicare uniforme a acestui drept în toate statele membre.

Instanța națională poate trimite o întrebare preliminară *la cererea părților sau din oficiu*.

Calitatea de instanță este interpretată de Curte ca o *noțiune autonomă* a dreptului Uniunii Europene, ținându-se seama, în această privință, de un ansamblu de factori, precum originea legală a organului care a sesizat-o, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, caracterul contradictoriu al procedurii, aplicarea de către acel organ a normelor de drept, precum și independența sa.

În contextul art. 267 TFUE, orice instanță a unui stat membru, în măsura în care trebuie să se pronunțe în cadrul unei proceduri menite să conducă la o *hotărâre cu caracter juridictional*, poate, în principiu, să adreseze Curții o întrebare preliminară.

În Recomandări se menționează că orice instanță poate să adreseze Curții o întrebare referitoare la interpretarea unei norme a dreptului Uniunii în cazul în care apreciază că este necesar pentru soluționarea unei acțiuni cu care a fost sesizată.

Cu toate acestea, o instanță ale cărei hotărâri nu pot face obiectul unei căi de atac interne este obligată, în principiu, să sesizeze Curtea cu o astfel de întrebare, cu excepția cazului în care există deja o jurisprudență în materia respectivă (iar în contextul eventual nou nu există nicio îndoială reală cu privire la posibilitatea de a aplica această jurisprudență) sau a cazului în care interpretarea corectă ce trebuie dată normei de drept în cauză este evidentă.

Rațiunea impunerii unei obligații de trimitere în paragraful 3 al art. 267 TFUE este aceea de a preveni elaborarea unei jurisprudențe naționale neconforme cu dreptul Uniunii în statele membre (Cauza C-393/98 *Ministerio Publico și Gomes Valente c. Fazenda Publica*).

^[1] Cauzele C-188/92 TWD și C-119/05 *Lucchini*.

^[2] Act disponibil pe site-ul eur-lex.europa.eu. În urma adoptării, la 25 septembrie 2012, la Luxemburg, a noului Regulament de procedură al Curții de Justiție, Recomandările înlocuiesc Nota de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale. Informațiile din Recomandări au caracter practic, fiind lipsite de orice forță obligatorie, scopul acestora fiind de a orienta instanțele naționale cu privire la oportunitatea efectuării unei trimiteri preliminare și, dacă este cazul, să le ajute să formuleze și să prezinte întrebări Curții.

CARTEA A III-A. PROCEDURA NECONTENCIOASĂ JUDICIARĂ

Titlul I. Dispoziții generale

Art. 527. Domeniu de aplicare. Cererile pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția instanței, fără însă a se urmări stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, precum sunt cele privitoare la darea autorizațiilor judecătorești sau la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire ori asigurare, sunt supuse dispozițiilor prezentei cărți.

COMENTARIU

1. Determinarea domeniului de aplicare. Condiții. Reglementarea procedurii necontencioase conține chiar în titlatură o precizare relativă la *caracterul judiciar* al acesteia. Procedând astfel, legiuitorul realizează o distincție necesară față de procedurile necontencioase care nu sunt de competența instanțelor – cum ar fi procedura notarială sau procedura de carte funciară – și, totodată, circumscrie mai exact domeniul de aplicare al Cărții a III-a, care în vechiul Cod de procedură civilă era intitulată „Dispoziții generale privitoare la procedurile necontencioase”.

Pentru a se încadra în domeniul de aplicare al procedurii necontencioase judiciare, o cerere trebuie să îndeplinească două condiții, una pozitivă, alta negativă, și anume:

a) să presupună intervenția instanței;

b) să nu urmărească stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană (condiție negativă).

Condiția pozitivă este îndeplinită doar atunci când necesitatea intervenției instanței pentru soluționarea cererii are o bază legală (*lato sensu*).

Condiția negativă este îndeplinită atunci când *nu există un diferend*^[1] de natură juridică cu o altă persoană, în legătură cu măsurile ce se cer a fi luate în procedura necontencioasă. Cu această limitare, cererea rămâne necontencioasă, chiar dacă prin admiterea ei se stabilește un drept în favoarea petentului.

Stabilirea caracterului necontencios ori contencios al unei cereri se face prin raportare la cerințele menționate, și nu prin raportare la unele aspecte procedurale, cum ar fi citarea ori necitarea părților.

În sensul art. 527 NCPC, prin *intervenția instanței* se înțelege intervenția judecătorului, iar prin *stabilirea unui drept potrivit* se înțelege afirmarea unei pretenții juridice față de o altă persoană.

2. Categoriile de cereri necontencioase. Cazurile de cereri judiciare necontencioase, *enumerate exemplificativ* în articolul analizat, sunt identice cu cele din vechiul Cod de procedură civilă (art. 331 CPC 1865). Clasificarea diverselor cereri necontencioase ca fiind autorizații sau măsuri, iar, în cazul acestora din urmă, de supraveghere, de ocrotire

^[1] A se vedea, în acest sens, *I. Deleanu*, *Tratat de procedură civilă*, vol. II, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 364.

sau de asigurare nu este întotdeauna ușor de făcut, dar o astfel de taxonomie nu este necesară, importantă fiind stabilirea caracterului necontencios sau contencios al cererii.

2.1. Dintre **cererile privitoare la darea autorizațiilor judecătorești** exemplificăm:

- autorizarea instanței de tutelă pentru gratificarea descendenților celui pus sub interdicție (art. 175 NCC);
- încuviințarea prealabilă dată de către instanța competentă lichidatorului pentru vânzarea bunului la licitație publică în caz de excedent și de interdicție a atribuirii acestuia către asociați [art. 1946 alin. (5) NCC];
- încuviințarea sau autorizarea de către instanță a vânzării bunurilor mobile ipotecate, în condițiile art. 2445 NCC, de către creditor, fără intervenția executorului judecătorec [art. 622 alin. (5) NCPC];
- autorizarea de către instanța competentă a intrării executorului în încăperile ce reprezintă domiciliul, reședința sau sediul unei persoane, în cazul executării altor titluri decât hotărârile judecătorești [art. 679 alin. (2) NCPC];
- autorizarea prealabilă a instanței de executare cu privire la identificarea bunurilor urmăribile și efectuarea actelor de executare la domiciliul sau sediul altei persoane, în lipsa acordului acesteia (art. 680 NCPC);
- încuviințarea dată de către instanță debitorului cauțiunii pentru aducerea unui garant în condițiile art. 1059 NCPC;
- autorizarea convocării adunării generale de către instanța de la sediul societății, atunci când consiliul de administrație, respectiv directoratul nu o convoacă (art. 119 din Legea nr. 31/1990 a societăților, republicată);
- prelungirea de către instanță a termenului în care se face lichidarea ca urmare a dizolvării (art. 260 din Legea nr. 31/1990, republicată) etc.

2.2. Dintre cererile privitoare la **luarea unor măsuri legale de supraveghere, de ocrotire ori de asigurare** exemplificăm:

- numirea de către instanța de tutelă a unui curator special pentru îngrijirea și reprezentarea celui a cărui interdicție a fost cerută și pentru administrarea bunurilor până la soluționarea cererii de punere sub interdicție judecătorească (art. 167 NCC);
- încuviințarea adopției de către instanța de tutelă (art. 454 NCC și Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată);
- încuviințarea instanței de tutelă cu privire la exercitarea autorității părintești sau cu privire la luarea unei măsuri de protecție a copilului, în cazul în care părinții se înțeleg în acest sens, dacă este respectat interesul superior al copilului (art. 506 NCC);
- încuviințarea dată de către instanță executorului testamentar pentru vânzarea bunurilor, în lipsă de sume suficiente pentru executarea legatelor [art. 1080 alin. (1) lit. c) NCC];
- numirea curatorului special de către instanța care soluționează un proces, dacă persoana fizică lipsită de capacitatea de exercițiu a drepturilor civile nu are reprezentant legal (art. 58 NCPC);
- desemnarea de către instanță, în caz de neînțelegere între părți, a persoanei administratorului-sechestrului [art. 975 alin. (1) NCPC] etc.

Precizăm că, potrivit art. 92 alin. (1) NCPC, procurorul poate introduce o cerere necontencioasă dacă se pune problema luării unor *măsuri de ocrotire* în cazul minorilor, al persoanelor puse sub interdicție și al dispăruților sau în alte cazuri expres prevăzute de lege.

2.3. Intră în categoria procedurilor necontencioase:

- încuviințarea executării silite de către instanța de executare (art. 665 NCPC);
- procedura restituirii cauțiunii conform art. 1063 NCPC;
- înregistrarea partidelor politice^[1];
- înscrierea asociațiilor și fundațiilor în registrul asociațiilor și fundațiilor aflat la grefa judecătoriei^[2];
- dobândirea de către sindicat a personalității juridice, prin înscrierea în registrul special al sindicatelor ținut la judecătorie^[3];
- îndeplinirea de către judecătorul-sindic a atribuțiilor prevăzute la art. 11 lit. c)-f) și j) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței etc.

2.4. Întrucât presupun stabilirea unui drept potrivit, **nu au caracter necontencios** cereri precum: suspendarea hotărârii AGA în condițiile art. 133 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, republicată; suspendarea executării provizorii a hotărârii pronunțate în primă instanță și supuse apelului (art. 450 NCPC); suspendarea executării hotărârii atacate cu recurs [art. 484 alin. (2)-(7) NCPC]; suspendarea executării hotărârii definitive atacate cu contestație în anulare sau revizuire (art. 507 și art. 512 NCPC) etc.

Art. 528. Competența. (1) Cererile necontencioase care sunt în legătură cu o cauză în curs de soluționare sau soluționată deja de o instanță ori care au ca obiect eliberarea unor înscrisuri, titluri sau valori aflate în depozitul unei instanțe se vor îndrepta la acea instanță.

(2) În celelalte cazuri, competența instanței și soluționarea incidentelor privind competența sunt supuse regulilor prevăzute pentru cererile contencioase.

(3) În cazul în care competența teritorială nu poate fi stabilită potrivit dispozițiilor alin. (2), cererile necontencioase se vor îndrepta la instanța în a cărei circumscripție petentul își are, după caz, domiciliul, reședința, sediul ori reprezentanța, iar dacă niciuna dintre acestea nu se află pe teritoriul României, cererile se vor îndrepta, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București sau, după caz, la Tribunalul București.

COMENTARIU

1. Competența specială în materie necontencioasă. Alineatul (1) al art. 528 NCPC are un conținut identic cu cel al art. 332 CPC 1865.

Competentă să soluționeze cererea necontencioasă este *instanța care soluționează sau a soluționat cauza în legătură cu care se formulează cererea*. Dacă se solicită *eliberarea unor înscrisuri, titluri sau valori aflate în depozitul unei instanțe, aceasta din urmă este competentă* să soluționeze cererea.

2. Stabilirea competenței potrivit dreptului comun. Sintagma „în celelalte cazuri” cu care debutează alin. (2) al art. 528 trebuie înțeleasă în sensul că, atunci când nu sunt aplicabile dispozițiile alin. (1), *regula este aceea a stabilirii competenței după normele de procedură contencioasă*. Așadar, cu excepția cazurilor prevăzute la alin. (1), competența instanței care soluționează cererea necontencioasă se va stabili după regulile prevăzute la cererile contencioase.

^[1] Reglementată prin Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată.

^[2] O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații.

^[3] Legea dialogului social nr. 62/2011.

Incidentele privind competența, și anume excepția de necompetență, conflictele pozitive de competență, litispendența, conexitatea, strămutarea proceselor și delegarea instanței, se vor tranșa [inclusiv în cazul prevăzut la alin. (1), dacă apar astfel de incidente] după regulile prevăzute în materie contencioasă.

Întrucât, spre deosebire de procedura contencioasă, cele mai multe cereri necontencioase nu presupun chemarea unor persoane înaintea instanței, legiuitorul a prevăzut în alin. (3) al art. 528 că, în cazul acestora din urmă, *competența teritorială* se va stabili după domiciliul, reședința, sediul ori reprezentanța petentului. Dacă niciuna dintre acestea nu se află pe teritoriul României, cererile se vor îndrepta la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București sau, după caz, la Tribunalul București. În această situație, competența materială între judecătoria și tribunal se stabilește conform art. 94 NCPC.

Regula arătată mai sus nu este aplicabilă când legiuitorul stabilește expres competența teritorială a soluționării unei anumite cereri cu caracter necontencios judiciar. De exemplu, alin. (1) al art. 114 NCPC stabilește că cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie se soluționează de instanța în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită. Alineatul (2) al aceluiași articol stabilește că, în cazul cererilor privind autorizarea de către instanța de tutelă și de familie a încheierii unor acte juridice, când actul juridic a cărui autorizare se solicită privește un imobil, este, de asemenea, competentă și instanța în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul. În acest caz, instanța de tutelă și de familie care a pronunțat hotărârea va comunica de îndată o copie a acesteia instanței de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința cel ocrotit.

Art. 529. Verificarea competenței. (1) Instanța își verifică din oficiu competența, chiar dacă este de ordine privată, putând cere părții lămuririle necesare. (2) Dacă instanța se declară necompetentă, va trimite dosarul instanței competente.

COMENTARIU

Verificarea competenței generale, materiale și teritoriale a instanței sesizate se face *din oficiu*, la fel ca în cazul procedurii contencioase^[1].

Lipsa unei părți potrivnice în cazul cererii necontencioase a determinat legiuitorul să prevadă, prin excepție de la dispozițiile art. 130 alin. (3) NCPC, că *instanța va trebui să invoce din oficiu necompetența, chiar și atunci când aceasta este de ordine privată*^[2].

În scopul verificării competenței, instanța va putea cere lămuririle necesare părții care a formulat cererea. Lămuririle la care se referă textul privesc obiectul, respectiv motivarea cererii și vor fi cerute de la petent chiar și în situația în care s-a solicitat chemarea unor persoane în fața instanței.

Cele arătate anterior relativ la verificarea competenței din oficiu și la posibilitatea solicitării unor lămuriri părții care a formulat cererea demonstrează că dispozițiile art. 130 alin. (4) NCPC nu sunt aplicabile procedurilor necontencioase judiciare sau, altfel

[1] A se vedea comentariul de la art. 131 NCPC.

[2] Necompetența este de ordine privată dacă nu intervine ca urmare a încălcării normelor care reglementează: a) competența generală a instanțelor judecătorești; b) competența materială procesuală (nu și cea funcțională); c) competența teritorială exclusivă.

spus, *titularul cererii va putea invoca necompetența instanței pe care el a sesizat-o, chiar dacă necompetența este de ordine privată.*

Dacă instanța sesizată se declară necompetentă, dosarul va fi trimis la instanța competentă.

Trimiterea dosarului în sensul alin. (2) al art. 529 se va putea face doar la instanța competentă, *nu și la alt organ*, indiferent dacă acesta are sau nu atribuții jurisdicționale.

Din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 529 alin. (2) și aplicarea dispozițiilor art. 536 alin. (1) raportat la art. 132 alin. (4) NCPC rezultă că, *dacă instanța va constata că cererea este de competența altui organ cu activitate jurisdicțională ori a unui organ fără atribuții jurisdicționale sau că nu este de competența instanțelor române, cererea va fi respinsă ca inadmisibilă.*

Soluția trimiterii dosarului are un regim juridic diferit față de soluția declinării competenței, chiar dacă practic efectul declinării este acela al trimiterii dosarului. Încheierile de trimitere, chiar reciproce fiind, *nu sunt susceptibile să dea naștere unui conflict negativ de competență.* Cu toate acestea, *în cazul procedurilor necontencioase judiciare sunt posibile conflictele pozitive de competență.* Aceasta, deoarece art. 133 alin. (1) pct. 1 NCPC nu presupune existența unor declinări reciproce de competență, cum este cazul pct. 2 al aceluiași alineat.

Prin urmare, dacă două instanțe se consideră deopotrivă competente să soluționeze o cerere necontencioasă judiciară, instanța în față căreia s-a ivit incidentul va suspenda din oficiu judecata cererii și va înainta dosarul instanței competente să soluționeze conflictul pozitiv de competență, după regulile stabilite prin art. 135-137 NCPC.

Art. 530. Cuprinsul cererii. (1) Cererea va cuprinde numele, prenumele și domiciliul sau, după caz, denumirea și sediul celui care o face și, după împrejurări, ale persoanelor pe care acesta cere să fie chemate înaintea instanței, obiectul, motivarea acesteia și semnătura.

(2) Ea va fi însoțită de înscrisurile pe care se sprijină.

COMENTARIU

1. Cuprinsul cererii. Spre deosebire de cererea de chemare în judecată, cuprinsul cererii necontencioase judiciare este *mai restrâns*. Astfel, potrivit alin. (1) al art. 530, în cerere trebuie indicate datele de identificare ale celui care o face, datele de identificare ale persoanelor chemate înaintea instanței (dacă este cazul), obiectul cererii, motivarea ei și semnătura.

Dispozițiile art. 530 alin. (1) nu se completează cu dispozițiile art. 194 NCPC, ci cu dispozițiile art. 148-152 NCPC, în măsura în care acestea din urmă sunt compatibile cu natura necontencioasă a cererii. Dacă cererea necontencioasă ar trebui să conțină în completare mențiunile cererii de chemare în judecată, s-ar transforma *ab initio* caracterul necontencios în unul contencios.

Cele arătate mai sus permit următoarele precizări relative la cererea necontencioasă judiciară:

- a) trebuie formulată în scris, în limba română;
- b) înscrisul în formă electronică este valabil, dacă îndeplinește condițiile prevăzute de lege;
- c) poate fi formulată personal sau prin reprezentant;

d) dacă este cazul, obiectul cererii va fi evaluat;
e) dacă este cazul, se vor indica adresa electronică, numărul de telefon, numărul fax etc.;

f) cererea se va face într-un singur exemplar, cu excepția cazului în care sunt chemate în fața instanței și alte persoane, cărora trebuie să li se comunice;

g) cererii i se va aplica timbrul judiciar și i se va atașa taxa judiciară de timbru, dacă nu este scutită de la obligația timbrării. Legea nr. 146/1997 stabilește reguli de taxare diferite pentru fiecare categorie de cerere necontencioasă în parte, fără a conține o prevedere relativă la timbrajul cererilor necontencioase în general; incidentele privitoare la timbraj (cereri de reexaminare, cereri de ajutor public judiciar, cereri de scutire, de reducere sau de eșalonare), atunci când este cazul, sunt aplicabile și cererilor în materie necontencioasă.

Dispozițiile art. 200 NCPC relative la verificarea cererii și regularizarea acesteia nu sunt incompatibile cu procedura necontencioasă. Oricum, regulile de procedură specifice etapei verificării și regularizării [alin. (1), (2) și (3) ale art. 200] sunt similare regulilor de procedură din materie necontencioasă. Reținerea aplicabilității dispozițiilor art. 200 NCPC în materiile necontencioase este importantă din perspectiva posibilității formulării cererii de reexaminare, reglementată în alin. (4)-(7) ale acestui articol.

Cererea necontencioasă care nu cuprinde numele, prenumele sau, după caz, denumirea celui care o face, obiectul, motivarea în fapt sau semnătura petentului *va fi declarată nulă* în condițiile art. 530 alin. (1) raportat la art. 536 alin. (1) NCPC, cu aplicarea art. 196 alin. (1) din același cod.

Cererea necontencioasă care nu a fost timbrată potrivit dispozițiilor judecătorului *va fi anulată*.

Dispozițiile art. 201 NCPC nu sunt aplicabile în materie necontencioasă, deoarece lipsește pârâtul, astfel că *nu se poate vorbi nici de întâmpinare*.

2. Înscrierile pe care se sprijină cererea. Alineatul (2) al art. 530 prevede că cererea va fi însoțită de înscrierile pe care se sprijină. Așadar, în cadrul procedurii necontencioase judiciare, reglementată prin dispozițiile art. 527-536 NCPC, *este admisibilă proba cu înscrieri*. Admisibilitatea probei cu înscrieri face ca incidentele procedurale relative la acestea să își găsească aplicarea în materie necontencioasă.

Textul nu trebuie interpretat în sensul limitării probatoriului în materiile necontencioase, deoarece nu este așezat în cadrul dispozițiilor relative la procedura de soluționare a cererii. De altfel, art. 530 alin. (2) reprezintă o aplicare în materie necontencioasă a dispozițiilor generale ale art. 150 NCPC.

Art. 531. Caracterul contencios. Dacă cererea, prin însuși cuprinsul ei ori prin obiecțiile ridicate de persoanele citate sau care intervin, prezintă caracter contencios, instanța o va respinge.

COMENTARIU

1. Determinarea caracterului cererii. Dacă din cuprinsul cererii ori din obiecțiile ridicate de persoanele chemate în fața instanței sau de cele care intervin ori din alte împrejurări rezultă caracterul contencios al acesteia, instanța o va respinge.

Cererea prin care se pretinde un drept împotriva unei alte persoane are caracter contencios prin însuși cuprinsul ei.

Din conținutul art. 531 rezultă în primul rând că judecătorul nu va califica, în temeiul art. 22 alin. (4) NCPC, cererea din necontencioasă în contencioasă, pentru ca, ulterior, să își decline competența, ci *va respinge cererea pe motiv că prezintă caracter contencios*. Cererea necontencioasă nu va fi calificată de judecător ca fiind contencioasă nici în situația în care, raportat la instanță și la obiectul litigiului, ar fi competent să soluționeze cererea calificată.

Dispozițiile art. 152 NCPC relative la *denumirea greșită a cererii* sunt aplicabile în materiile necontencioase judiciare, deoarece nu influențează conținutul necontencios al acestora. Așadar, o cerere va fi soluționată după procedura necontencioasă, chiar dacă denumirea dată de petent evocă, în mod greșit, caracterul contencios.

Articolul 531 nu se opune calificării de către judecător a cererii contencioase ca fiind necontencioasă, pentru ca ulterior să fie soluționată potrivit dispozițiilor Cărtii a III-a din Codul de procedură civilă.

În unele cazuri, *caracterul contencios sau necontencios al pretenției afirmate nu depinde de conținutul acesteia, ci de calea procedurală aleasă pentru valorificarea ei*. De exemplu, potrivit Legii nr. 62/2011, republicată, îndeplinirea condițiilor de reprezentativitate poate fi contestată de organizațiile patronale ori sindicale corespondente la nivel național, de sector de activitate, grup de unități sau de unități, atât prin intervenirea în cadrul procedurii necontencioase a verificării menținerii condițiilor de reprezentativitate, care se face din 4 în 4 ani, conform art. 221, cât și prin formularea unei cereri de chemare în judecată contencioasă, la instanța judecătorească ce a acordat reprezentativitatea, conform art. 222.

2. Semnificația noțiunii de intervenție în materie necontencioasă

2.1. Sediul materiei îl regăsim în art. 531 și art. 532 alin. (2) NCPC, care se referă la *persoanele citate ori care intervin și la persoanele care pot aduce lămuriri ori cele ale căror interese ar putea fi afectate*, respectiv în art. 534 alin. (4), care se referă la posibilitatea declarării apelului de către orice persoană interesată. Pentru corecta înțelegere a specificului intervenției în materia analizată, trebuie avute în vedere și dispozițiile art. 78 alin. (1) NCPC, conform cărora, în procedura necontencioasă, judecătorul va dispune din oficiu introducerea în cauză a altor persoane, chiar dacă părțile se împotrivesc. Folosirea în articol a pluralului „părți” este consecința aplicabilității acestuia inclusiv în materiile contencioase, în caz de prevedere legală expresă.

Participarea altor persoane la soluționarea cererilor necontencioase este reglementată de lege ca mijloc de lămurire a cauzei sau ca modalitate de evitare a afectării intereselor acestora. Așadar, atunci când sunt chemate alte persoane la soluționarea cererii, instanța nu va stabili drepturi potrivnice acestora.

2.2. Felurile intervenției. Reguli aplicabile. Din textele de lege arătate anterior rezultă că participarea altor persoane la soluționarea cererii necontencioase poate fi rezultatul propriei inițiative a intervenienților (*intervenție voluntară*), dacă aceștia consideră că cererea necontencioasă formulată sau încheierea de încuviințare a cererii le-ar putea afecta interesele. Tot despre o intervenție voluntară a terților în procedura necontencioasă este vorba și în ipoteza declarării apelului împotriva încheierii de încuviințare a cererii necontencioase de către persoane care nu au participat la soluționarea în primă instanță a cererii. Intervenția voluntară este cel mai frecvent întâlnită în materia înregistrării partidelor politice (Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată), în materia acordării reprezentativității organizațiilor sindicale sau patronale (Legea nr. 62/2011 a

dialogului social, republicată) și în materia înregistrărilor la registrul comerțului (Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului, republicată și O.U.G. nr. 116/2009 pentru instituirea unor măsuri privind activitatea de înregistrare în registrul comerțului).

Sunt *intervenții forțate* situațiile în care participarea altor persoane la soluționarea cererii necontencioase este rezultatul a) inițiativei petentului (acesta indică persoanele care urmează să fie chemate în fața instanței) sau b) dispoziției instanței în acest sens [art. 532 alin. (2) și art. 78 alin. (1) NCPC].

Când intervin alte persoane în procedura necontencioasă, judecătorul va avea în vedere și *obiecțiile ridicate de persoanele care intervin*.

Indiferent dacă intervenția în procedura necontencioasă este rezultatul aplicării dispozițiilor art. 531, art. 532 alin. (2) sau art. 78 NCPC, *instanța nu se va pronunța asupra admisibilității în principiu a intervenției*.

Participarea altor persoane la soluționarea cererii necontencioase *nu atrage aplicabilitatea regulilor din procedura contencioasă relative la contradictorialitate*. Din această perspectivă, sub rezerva existenței unor dispoziții legale contrare^[1], considerăm că citarea intervenientului sau comunicarea cererii de intervenție către petent sunt măsuri lăsate la libera apreciere a instanței, care va dispune citarea sau comunicarea doar dacă le consideră utile pentru soluționarea cererii [art. 532 alin. (2) NCPC]. Evident că citarea se va realiza în cazul intervenției forțate, dacă instanța a chemat din oficiu o persoană în condițiile art. 78 NCPC. Instanța va aprecia inclusiv asupra utilității citării persoanelor pe care petentul a cerut să fie chemate, putând să nu dea curs unei astfel de solicitări.

2.3. Interesul practic al clasificării. Distincțiile de mai sus sunt justificate de necesitatea practică a existenței unei delimitări^[2] între cazurile și modalitățile de participare a terților la judecata cererilor contencioase și situațiile în care terții participă la soluționarea cererilor necontencioase.

Dacă intervenției în materie necontencioasă i s-ar aplica regulile procedurii contencioase cuprinse în art. 61-77 NCPC (intervenția voluntară, intervenția forțată, chemarea în garanție și arătarea titularului dreptului), s-ar da curs unei interpretări pe care nu o putem numi decât birocratică, în baza căreia cvasitotalitatea cererilor necontencioase ar fi respinse de către instanțe în temeiul art. 531 NCPC, ca urmare a formulării cererii de intervenție (mai puțin intervenția accesorie). Instanțele vor respinge cererile de intervenție principale, întemeiate pe dispozițiile art. 62 NCPC, ca inadmisibile și vor soluționa cererea necontencioasă, dacă aceasta nu capătă caracter contencios. Dacă petentul a solicitat concursul instanței fără a invoca un drept potrivit față de o altă persoană și fără a afecta interesele altor persoane, nu se poate accepta soluția de respingere a cererii pe motiv că un terț intervine și invocă un drept față de petent în cadrul procedurii inițiate de către acesta din urmă. Bineînțeles că terțul va putea introduce pe cale principală o cerere contencioasă pentru a-și realiza dreptul. Astfel, dacă debitorul formulează o cerere de intervenție principală în cadrul procedurii încuviințării executării silite, instanța de executare nu va respinge cererea de încuviințare în temeiul dispozițiilor art. 531 NCPC, ci va respinge cererea de intervenție ca inadmisibilă^[3].

^[1] O dispoziție legală contrară, care impune comunicarea cererii de intervenție, este cea din procedura necontencioasă specială reglementată în art. 20 alin. (2) teză ultimă din Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată.

^[2] Deși terminologiei juridice folosite i s-ar putea reproșa producerea unor confuzii cu noțiunile specifice instituției intervenției contencioase, față de care am încercat să stabilim diferența, am considerat că este mai indicat să ne asumăm acest risc, decât să inventăm noțiuni *sui generis* al căror conținut nu ar fi exact sau să folosim termeni aproximativ echivalenți care ar putea fi înțeleși greșit.

^[3] Inadmisibilitatea rezultă din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 61 alin. (2) raportat la art. 527 NCPC.

În lipsa unor prevederi legale exprese contrare, cererea de intervenție principală, întemeiată pe dispozițiile art. 62 NCPC, este inadmisibilă în materie necontencioasă, dar poate constitui temei pentru incidența dispozițiilor art. 531 NCPC dacă instanța, raportându-se la toate împrejurările de fapt și de drept ale cauzei, inclusiv la dreptul propriu invocat prin intervenție, apreciază că prin cererea necontencioasă se urmărește stabilirea unui drept potrivit.

Un *exemplu de folosire improprie a noțiunii de intervenție*, care ar putea susține admisibilitatea intervenției principale în respectiva materie necontencioasă, găsim în Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată, care la art. 20 prevede că „(1) Tribunalul București examinează cererea de înregistrare a partidului politic în ședință publică, cu participarea reprezentantului Ministerului Public. (2) Persoanele fizice sau juridice interesate pot interveni în proces, *dacă depun o cerere de intervenție în interes propriu, potrivit Codului de procedură civilă*. Cererea de intervenție se comunică din oficiu persoanelor care au semnat cererea de înregistrare” (s.n.).

Deși unele dispoziții ale Legii nr. 14/2003 au fost modificate prin Legea nr. 76/2012, legiuitorul nu a pus în acord sintagma „cerere de intervenție în interes propriu” cu noua reglementare a intervenției principale în materia contencioasă sau a intervențiilor în materie necontencioasă.

Dată fiind natura necontencioasă a cererii de înregistrare a partidului politic, considerăm că *interesul* persoanelor fizice și juridice care intervin trebuie analizat din această perspectivă, care este una mai largă, de ordin general și constă în invocarea unor motive legitime de respingere a înregistrării partidului. Motive legitime și pertinente sunt doar cele prin care se susține nerespectarea uneia sau mai multora dintre prevederile art. 1-19 din lege.

Articolul 20 alin. (2) din legea menționată nu s-ar putea aplica dacă interesul ar fi stabilit prin raportare la dispozițiile art. 61 alin. (2) NCPC, care impun intervenientului să pretindă pentru sine, în tot sau în parte, dreptul dedus judecății sau un drept strâns legat de acesta (adică de partidul a cărui înregistrare se solicită).

Față de formularea univocă a alin. (2) al art. 20 din lege, cererea de intervenție trebuie totuși să respecte, din punct de vedere formal, cerințele art. 194 NCPC, și nu pe cele ale art. 148 din același cod. După cum s-a mai arătat, o astfel de cerere de intervenție trebuie comunicată.

Clasificarea intervențiilor în materie necontencioasă este utilă în cazul în care inițiativa formulării cererii de intervenție aparține terțului, deoarece apar probleme legate de forma și taxarea cererii. Astfel, persoanele care intervin conform art. 531 NCPC vor formula o cerere al cărei cuprins este cel prevăzut de art. 148 NCPC. Taxarea cererii de intervenție se face în funcție de obiectul concret al acesteia, prin raportare la regulile cererii necontencioase introductive de instanță (art. 10 din Legea nr. 146/1997).

În cazurile în care terțul este chemat în instanță de titularul cererii necontencioase [art. 530 alin. (1)] ori de judecător din oficiu [art. 532 alin. (2) NCPC], participarea are ca scop lămurirea unor aspecte de fapt și de drept ale cauzei. În astfel de situații, terțul este chemat, de cele mai multe ori, în baza unor dispoziții legale speciale. De exemplu, în cazul adopției unei persoane căsătorite care poartă un nume comun cu celălalt soț, soțul adoptat poate lua numele adoptatorului *doar cu consimțământul celui alt soț, dat în fața instanței care încuviințează adopția* [art. 473 alin. (4) NCC].

Art. 532. Procedura. (1) Cererea se judecă în camera de consiliu, cu citirea petentului și a persoanelor arătate în cerere, dacă legea o impune. În caz contrar, judecata se face cu sau fără citire, la aprecierea instanței.

(2) Instanța poate dispune, chiar din oficiu, orice măsuri utile cauzei. Ea are dreptul să asculte orice persoană care poate aduce lămuriri în cauză, precum și pe acelea ale căror interese ar putea fi afectate de hotărâre.

COMENTARIU

1. Reguli procedurale. Specificul cererilor necontencioase judiciare face ca *procedura de judecată a acestora să nu fie guvernată de principiile contradictorialității și publicității*, decât atunci când legea prevede expres acest lucru.

În doctrină^[1] s-a subliniat corect că judecătorul are „puteri mai largi” în materie necontencioasă decât în cea contencioasă, rolul său, în cadrul celei dintâi, „fiind similar celui al unui agent administrativ făcând acte de autoritate și posedând o mare libertate de decizie”.

Regula este aceea că cererea necontencioasă se judecă în camera de consiliu^[2], fără citirea petentului sau a persoanelor arătate în cerere. Aceștia vor fi citați doar dacă legea o impune sau dacă judecătorul apreciază necesar acest lucru.

Participarea procurorului la judecarea cererii necontencioase este posibilă în condițiile art. 92 NCPC sau în condițiile prevederilor din legile speciale care reglementează materii necontencioase.

Dacă, din orice motive, cererea necontencioasă este judecată în ședință publică, *sanctiunea* care intervine nu este nulitatea necondiționată reglementată de art. 176 pct. 5 NCPC (care sancționează nerespectarea publicității ședinței de judecată), ci nulitatea condiționată de dovedirea unei vătămări care nu poate fi înlăturată altfel, în condițiile art. 175 alin. (1) NCPC.

Sanctiunea nulității prevăzută de art. 175 alin. (1) NCPC intervine și atunci când judecata s-a făcut cu lipsă de procedură, deși, potrivit legii sau dispoziției judecătorului, petentul trebuia citat.

În doctrină s-a arătat că, „în toate cazurile când legea nu prevede altfel, pronunțarea nu se face în ședință publică, neexistând niciunul dintre motivele care, îndeobște, justifică publicitatea pronunțării”^[3].

2. Rolul activ al judecătorului. Rolul activ al judecătorului în soluționarea cererii necontencioase judiciare *compensează lipsa contradictorialității și a publicității ședinței de judecată.*

Alineatul (2) al art. 532 stabilește că instanța poate dispune, din oficiu, orice măsuri utile cauzei, cum ar fi atașarea unor dosare sau solicitarea unor relații de la diverse instituții ale statului. De asemenea, instanța are dreptul să asculte orice persoană care poate

[1] I. Deleanu, op. cit., vol. II, p. 363.

[2] Regula soluționării cererilor necontencioase în camera de consiliu nu este modificată prin dispozițiile art. XII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, deoarece ne aflăm într-un caz în care legea prevede altfel (teza ultimă a alineatului menționat). Dispozițiile relative la cercetarea procesului sunt aplicabile în materia analizată, doar dacă nu contravin caracterului necontencios al cererii. Dispozițiile relative la dezbatererea fondului nu sunt aplicabile, de regulă, în materie necontencioasă, deoarece această etapă este forma specifică de realizare a contradictorialității. Reamintim că în materii necontencioase reglementate prin legi speciale este posibil să se prevadă că procedura de judecată este supusă principiului contradictorialității.

[3] I. Deleanu, op. cit., vol. II, p. 369. Soluția este valabilă și în lumina noului Cod de procedură civilă.

aduce lămuriri în cauză. În fine, instanța poate să asculte persoanele ale căror interese ar putea fi afectate prin hotărâre.

În cadrul procedurii necontencioase poate fi administrat orice mijloc de probă considerat util de către instanță.

Măsurile dispuse din oficiu de către instanță *nu trebuie puse în prealabil în discuția petentului*, dar, dacă acesta este prezent, va putea să își exprime punctul de vedere cu privire la ele. Evident că, dacă este cazul, instanța va dispune și cu privire la măsurile sollicitate de petent, încuviințându-le sau respingându-le.

Oricât de largi ar fi puterile judecătorului în această materie, *toate măsurile dispuse trebuie să fie motivate*. Procedura necontencioasă nu conține prevederi care să îl dispenseze pe judecător de obligația motivării.

Din punct de vedere procedural, chemarea în instanță a altor persoane (pentru lămuriri sau pentru că hotărârea s-ar putea să le afecteze drepturile) se realizează prin *citație*. Titulatura sub care este citată persoana chemată la soluționarea cererii nu este prevăzută în cod, dar apreciem că poate fi aceea de participant, intervenient sau martor, dacă persoana este chemată pentru a da lămuriri cu privire la împrejurări de fapt.

Art. 533. Soluționarea cererii. Instanța se pronunță prin încheiere, în raport cu toate împrejurările de fapt și de drept ale cauzei, chiar dacă nu au fost invocate în cerere sau pe parcursul procedurii.

COMENTARIU

Hotărârea prin care instanța soluționează cererea necontencioasă judiciară este întotdeauna *încheiere*. Din perspectiva felului hotărârii, nu are importanță dacă cererea necontencioasă a fost admisă, respinsă, anulată sau trimisă la altă instanță.

Soluția va fi dată în raport de toate împrejurările de fapt și de drept ale cauzei, ceea ce înseamnă că judecătorul își va putea întemeia soluția pe orice considerente care au legătură cu respectiva cauză. Ultima teză a art. 533 confirmă faptul că procedura necontencioasă nu este guvernată de principiul contradictorialității. Faptul că vor putea fi avute în vedere inclusiv împrejurări care nu au fost invocate în cerere sau pe parcursul procedurii, respectiv care nu au fost puse în discuție de către instanță ține de specificul materiilor necontencioase. Obiectul cererilor necontencioase face *posibilă reducerea unor garanții procesuale*, altminteri intangibile, precum dreptul la apărare și dreptul la o procedură contradictorie.

În doctrină^[1] s-a arătat că, de regulă, hotărârile pronunțate în materie necontencioasă au efect constitutiv, spre deosebire de cele pronunțate în materie contencioasă, care au efect declarativ.

Completul care soluționează cererea necontencioasă în primă instanță va fi compus dintr-un singur judecător. Completul care soluționează cererea necontencioasă în apel va fi compus din doi judecători^[2].

Când cererea necontencioasă este incidentă unui litigiu sau are legătură cu acesta se va ține seama de stadiul procesual de referință^[3]. Astfel, dacă cererea necontencioasă

[1] I. Stoianescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, vol. II, Universitatea din București, 1981, p. 107.

[2] Art. 54 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată.

[3] Aceasta înseamnă că cererea de restituire a unei cauțiuni plătite cu ocazia judecării apelului va fi soluționată de un complet compus din doi judecători.

este incidentă sau are legătură cu judecata în primă instanță a unei cauze, completul va fi format dintr-un singur judecător. Dacă cererea necontencioasă este incidentă sau are legătură cu judecata în apel a unei cauze, completul va fi format din doi judecători. În fine, dacă cererea necontencioasă este incidentă sau are legătură cu judecata în recurs a unei cauze, completul va fi format din trei judecători.

Art. 534. Calea de atac. (1) Încheierea prin care se încuviințează cererea este executorie.

(2) Încheierea prevăzută la alin. (1) este supusă numai apelului, cu excepția celei pronunțate de un complet al Înaltei Curți de Casație și Justiție, care este definitivă.

(3) Termenul de apel va curge de la pronunțare, pentru cei care au fost prezenți la ultima ședință de judecată, și de la comunicare, pentru cei care au lipsit.

(4) Apelul poate fi făcut de orice persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată la soluționarea cererii, termenul de apel curgând de la data la care a luat cunoștință de încheiere, dar nu mai târziu de un an de la data pronunțării.

(5) Apelul se judecă în camera de consiliu.

COMENTARIU

1. Caracterul executoriu. Încheierea prin care se încuviințează cererea este executorie, în sensul că *termenul de apel și apelul declarat în termen nu suspendă executarea hotărârii*, cum se întâmplă, de regulă, în procedura contencioasă. Practic, autorizarea dată de instanță sau măsura de ocrotire dispusă prin încheiere produce efecte, chiar dacă hotărârea este atacată cu apel. Alineatul (1) al art. 534 *nu trebuie interpretat în sensul că cele dispuse prin încheierea de încuviințare a cererii ar fi susceptibile de executare silită*, deoarece astfel s-ar contraveni caracterului necontencios al cererii. Măsura luată prin încheierea de încuviințare a cererii necontencioase nu este dispusă împotriva unei persoane care are calitatea de debitor. Totuși, este posibil ca, în materii necontencioase reglementate prin legi speciale, eventuale obligații stabilite prin încheierea de încuviințare să fie susceptibile de a fi puse în executare silită.

În cazul încheierilor de respingere, de anulare ori de trimitere, nu se pune problema caracterului executoriu.

2. Calea de atac. Calea de atac împotriva încheierii de încuviințare a cererii este apelul. Întrucât legiuitorul nu distinge, *apelul poate privi atât considerentele, cât și dispoziți-vul încheierii*. Încheierea de admitere a cererii necontencioase pronunțată de un complet al Înaltei Curți de Casație și Justiție este *definitivă*.

Interpretând *per a contrario* dispozițiile art. 534 alin. (2) NCPC, se poate ajunge la concluzia că încheierile prin care se respinge, se anulează ori se trimite către o altă instanță cererea necontencioasă nu sunt supuse apelului. Cu toate acestea, considerăm că apelul poate fi declarat, inclusiv împotriva încheierilor respective, în baza art. 536 raportat la art. 466 NCPC.

Apelul va fi soluționat de instanța superioară celei care a pronunțat încheierea, conform dispozițiilor art. 95 pct. 2 și art. 96 pct. 2 NCPC. Față de competența funcțională stabilită prin art. 97 NCPC, Înalta Curte de Casație și Justiție nu soluționează apeluri împotriva încheierilor pronunțate în materie necontencioasă.

3. Termenul de apel. În lipsa unor prevederi exprese, termenul de apel este cel de drept comun, și anume *30 de zile* (art. 468 NCPC). Acesta curge:

a) *de la pronunțare*, pentru cei care au fost prezenți la ultima ședință de judecată [chiar dacă pronunțarea a fost amânată conform art. 396 alin. (1) sau (2) NCPC];

b) *de la comunicare*, pentru cei care au lipsit la ultima ședință de judecată;

c) *de la data la care au luat cunoștință de încheiere, dar nu mai târziu de un an de la data pronunțării*, în cazul persoanelor interesate, care nu au fost citate la soluționarea cererii.

Alineatul (3) al art. 534 se referă la *persoanele care au fost citate* în cadrul procedurii, dar stabilește că termenul curge de la pronunțare, respectiv de la comunicare, *după cum persoanele au fost prezente sau nu la ultimul termen de judecată*. Acesta din urmă este singurul relevant, chiar dacă pentru judecarea cererii au fost acordate mai multe termene.

Alineatul (4) al articolului analizat se referă la *persoanele interesate care nu au fost citate* pentru soluționarea cererii și care pot ataca cu apel încheierea de încuviințare, în termen de 30 de zile de la data la care au luat cunoștință de aceasta. Luarea la cunoștință este un fapt juridic. Data luării la cunoștință poate fi dovedită cu orice mijloace de probă admise de lege. Aplicând dispozițiile art. 249 NCPC în materie necontencioasă și ținând seama de instituirea prin lege a limitei maxime de un an de la care începe să curgă termenul de apel, considerăm că sarcina probei datei luării la cunoștință revine persoanei interesate în declararea apelului, și nu persoanei care, eventual, ar invoca tardivitatea, mai ales că, de regulă, această excepție este invocată de către instanță. Prin persoane interesate se înțelege acele persoane ale căror drepturi și interese sunt afectate prin încheierea de încuviințare.

După 1 an și 30 de zile de la data pronunțării, încheierea de încuviințare a cererii necontencioase nu mai poate fi atacată de persoanele interesate, chiar dacă au luat cunoștință de aceasta ulterior. Termenul de 1 an este unul obiectiv și marchează momentul limită de la care, cel mai târziu, începe să curgă termenul de apel. Termenul de 1 an nu este stabilit pentru declararea căii de atac, astfel că nu este susceptibil de întrerupere, suspendare sau repunere în termen.

4. Soluționarea apelului. În procesele pornite începând cu 15 februarie 2013 și până la 31 decembrie 2015, cererii de apel îi sunt aplicabile dispozițiile relative la regularizare, prevăzute în art. XV alin. (1) și (2) din Legea nr. 2/2013. Dacă în apel există intimat, întâmpinarea este obligatorie, iar dispozițiile art. XV alin. (3)-(9) din Legea nr. 2/2013 sunt aplicabile corespunzător specificului necontencios al cererii. Apelul se judecă în camera de consiliu [precizările relative la sancționarea publicității ședinței de judecată, făcute la comentariul art. 532 alin. (1), își păstrează valabilitatea].

În apel se vor cita *apelantul și persoanele citate în fața primei instanțe*, deoarece art. 534 nu cuprinde dispoziții derogatorii de la obligativitatea citării, de genul celor de la art. 532 alin. (1) teza a II-a. Dacă în apel există părți cu interese contradictorii, *principiul contradictorialității este aplicabil*.

Soluțiile instanței de apel pot fi cele de la art. 480 NCPC, mai puțin cele de anulare pentru neevocarea fondului și pentru unele cazuri de necompetență, care fie nu sunt compatibile cu procedura necontencioasă, fie au o reglementare specială în cadrul acesteia.

Instanța de apel va pronunța o *decizie*, conform dispozițiilor art. 424 alin. (3) NCPC. Decizia este *definitivă* și se va comunica părților.

5. Căile extraordinare de atac. Contestația privind tergiversarea procesului. Dispozițiile care alcătuiesc dreptul comun al procedurii necontencioase nu prevăd situații în care încheierea să fie atacată cu recurs. Cu toate acestea, în cazul *renunțării petentului la judecata cererii necontencioase*, calea de atac este cea prevăzută de art. 410 NCPC pentru incidentul procedural respectiv (*recursul*). Nimic nu se opune însă ca legile speciale, care reglementează materii necontencioase, să prevadă că încheierea poate fi atacată și cu recurs sau numai cu recurs.

Contestația în anulare de drept comun [art. 503 alin. (1) NCPC] este admisibilă în materie necontencioasă. De asemenea, este admisibilă *contestația în anulare specială* pentru motivele prevăzute la pct. 1, 2, 4 de la alin. (2) al art. 503 NCPC.

Întrucât, atunci când se referă la hotărârile pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul, art. 509 alin. (1) NCPC vizează litigiul sau cauza, și nu dreptul, apreciem că nu trebuie exclusă posibilitatea atacării cu *revizuire* a hotărârilor pronunțate în materie necontencioasă pe fondul cererii. Chiar dacă nu este pronunțată asupra fondului sau nu îl evocă, hotărârea pronunțată în materie necontencioasă poate fi atacată cu revizuire în condițiile art. 509 alin. (2) NCPC.

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu este posibilă în cadrul procedurii necontencioase, deoarece art. 520 NCPC se referă la dezbateri contradictorii, limitând sfera de aplicare a respectivei instituții la procedura contencioasă. Sesizarea Înaltei Curți conform procedurii menționate ar putea fi admisibilă în cazul apelului declarat de o persoană interesată, când intimat este petentul din cererea introductivă, iar dezbaterile din apel sunt contradictorii.

Contestația privind tergiversarea procesului, în măsura în care actuala reglementare a instituției va avea aplicabilitate practică, este compatibilă cu procedura necontencioasă.

Art. 535. Efectele hotărârii. Încheierile pronunțate în procedura necontencioasă nu au autoritatea lucrului judecat.

COMENTARIU

La fel ca în vechea reglementare, încheierile pronunțate în materie necontencioasă nu au autoritate de lucru judecat. Diferența de formulare între art. 535 NCPC – care se referă la autoritatea lucrului judecat – și art. 337 CPC 1865 – care se referea la puterea lucrului judecat – nu este producătoare de efecte, fiind rezultatul schimbării terminologiei folosite de legiuitor. Noul cod reglementează la art. 430-432 autoritatea de lucru judecat și excepția autorității de lucru judecat, pe când vechiul cod reglementa în art. 166 excepția puterii lucrului judecat.

Legiuitorul nu conferă autoritate de lucru judecat nici încheierilor de încuviințare a cererii necontencioase, nici încheierilor de respingere a cererii necontencioase. Autoritatea de lucru judecat nu poate fi opusă, ca excepție, *nici măcar în cazul unor cereri identice din toate punctele de vedere*. Prin urmare, cererile necontencioase pot fi, în principiu, reiterate de către petentul nemulțumit. Totuși, dacă noua cerere nu este bazată pe împrejurări de fapt sau de drept noi ori nu este susținută de alte înscrisuri, instanța, pe lângă faptul că nu își va schimba soluția, va putea considera că este caz de *exercitare abuzivă a dreptului procesual*, făcând aplicarea dispozițiilor art. 12 alin. (2) teza ultimă NCPC.

În doctrină s-a arătat succint că „numai în materie contencioasă hotărârea capătă puterea lucrului judecat. În materie necontencioasă, în care propriu-zis nu se judecă nimic, nu se poate vorbi de lucru judecat. Partea vătămată prin măsura luată și care nu a fost prezentă în instanță poate folosi calea acțiunii în anulare contra actului juridic autorizat. Hotărârile necontencioase leagă instanța numai în măsura în care situația de fapt a rămas neschimbată, dar, dacă ea se schimbă ulterior, se poate reveni asupra măsurii luate, cu rezerva însă a drepturilor câștigate de terții de bună-credință”^[1].

Art. 536. Reguli aplicabile. (1) Dispozițiile art. 527-535 referitoare la procedura necontencioasă se completează cu dispozițiile de procedură contencioasă, în măsura în care acestea din urmă sunt compatibile cu natura necontencioasă a cererii.

(2) Materiile necontencioase cu privire la care legea prevede o procedură specială rămân supuse acelor dispoziții, care se vor completa cu cele ale prezentei cărți.

COMENTARIU

1. Completarea cu normele procedurii contencioase. Dispozițiile art. 527-535 NCPD reprezintă dreptul comun cu privire la procedura de urmat în materiile necontencioase. Dacă acestea nu sunt suficiente, se aplică, în completare, dispozițiile de la procedura contencioasă, în măsura în care sunt compatibile cu natura necontencioasă a cererii.

De exemplu, lipsa pârâtului în procedura necontencioasă face ca dispozițiile din procedura contencioasă relative la întâmpinare și cererea reconvențională să nu fie compatibile cu natura necontencioasă a cererii. De asemenea, sunt incompatibile cu natura necontencioasă a unei cereri instituții precum renunțarea la dreptul pretins, tranzacția, hotărârea de expedient etc.

În schimb, instituții precum renunțarea la judecată, perimarea ori suspendarea judecării nu pot fi considerate *de plano* ca incompatibile cu natura necontencioasă a unei cereri. Dacă cererea de apel se perimă, inclusiv în materie necontencioasă, nu există motive pentru ca pentru cererea introductivă din aceeași materie să nu fie aplicabile dispozițiile de la perimare.

2. Reglementări speciale. Procedura prevăzută în legile speciale care reglementează materii necontencioase se aplică prioritar respectivelor materii (de exemplu, procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii, dacă nu s-au făcut opoziții la cererea de uzucapiune – art. 1049-1052 NCPD; plângerea privind cartea funciară întemeiată pe dispozițiile art. 31 din Legea cadastrului și a publicității imobiliare nr. 7/1996, republicată^[2]).

Unele legi, precum Legea nr. 62/2011 a dialogului social, republicată, reglementează mai multe proceduri necontencioase, și anume: procedura dobândirii personalității juridice de către sindicat, care este dată de lege în competența judecătorei în a cărei rază teritorială își are sediul acesta (art. 14-20); procedura dobândirii personalității juridice de către federațiile și confederațiile sindicale, respectiv de către uniunile sindicale, dată de lege în competența tribunalului în a cărei rază teritorială își are sediul forma asocia-

^[1] I. Stoenescu, S. Zilberstein, op. cit., vol. II, p. 106.

^[2] Caracterul necontencios al acestei proceduri a fost stabilit prin Dec. nr. 72/2007, pronunțată în interesul legii de către I.C.C.J., S.U. (M. Of. nr. 685/2008).

tivă care se constituie (art. 42-50); procedura dobândirii personalității juridice de către organizația patronală, dată de lege în competența judecătorei în a cărei rază teritorială își are sediul aceasta (58-59); procedura acordării reprezentativității organizațiilor patronale, dată de lege în competența Tribunalului Municipiului București (art. 72-74); verificarea menținerii condițiilor de reprezentativitate a organizațiilor patronale și sindicale, care se face din 4 în 4 ani (art. 221).

În completarea dispozițiilor din legile speciale se aplică dispozițiile de drept comun privitoare la cererile necontencioase judiciare, iar în completarea acestora din urmă, dacă este cazul și dacă nu contravin naturii necontencioase a cererii, se aplică dispozițiile de la procedura contencioasă.

Așadar, materiilor necontencioase reglementate prin legi speciale nu li se pot aplica, în completare, direct dispozițiile de la procedura contencioasă.

Din topografia articolelor Cărții a III-a rezultă că dispozițiile art. 537-540 NCPC, care urmează articolului analizat, nu constituie drept comun pentru alte reglementări necontencioase, ele având caracterul unor proceduri (respectiv a unor dispoziții) speciale în materii necontencioase.

Art. 537. Măsuri luate de președintele instanței. (1) Procedura necontencioasă se aplică și în cazurile în care legea dă în competența președintelui instanței luarea unor măsuri cu caracter necontencios.

(2) În aceste cazuri, președintele trebuie să pronunțe încheierea în termen de cel mult 5 zile de la primirea cererii.

(3) Apelul împotriva încheierii date de președintele judecătorei se judecă de tribunal, iar apelul împotriva încheierii date de președintele tribunalului sau curții de apel se judecă de un complet al instanței respective.

(4) Încheierile date de președinții secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție sunt definitive.

COMENTARIU

1. Domeniu de aplicare. Pentru aplicarea procedurii necontencioase, în virtutea dispozițiilor art. 537, este necesar ca legea să dea în competența președintelui instanței luarea unor măsuri cu caracter necontencios. Termenul de „lege” trebuie înțeles *lato sensu*, ca semnificând act normativ. Prin „măsuri de competența președintelui instanței” se înțelege acele sarcini și atribuții care, *prevăzute fiind de lege, exced procedurii contencioase și nu au caracter de administrare judiciară* (de exemplu, ține de administrarea judiciară activitatea de înaintare a dosarelor spre repartizarea aleatorie în sistem informatizat).

Dacă președintele unei instanțe soluționează o cerere necontencioasă ca judecător, conform planificării ședințelor de judecată, nu sunt aplicabile dispozițiile art. 537.

Posibilitatea delegării atribuției de luare a măsurii prevăzute de lege către vicepreședinte sau către alt judecător, care înlocuiesc președintele când acesta lipsește, nu împiedică aplicarea dispozițiilor art. 537. Totuși, dispozițiile art. 537 nu sunt aplicabile atunci când însăși legea stabilește competența luării măsurii în sarcina președintelui sau a unui judecător desemnat, cum este cazul dispozițiilor art. 471 alin. (3)-(7) NCPC privitoare la regularizarea cererii de apel.

Dispozițiile art. 537 sunt aplicabile, de exemplu: în cazul procedurii punerii sub interdicție judecătorească, când președintele instanței dispune, conform art. 937 alin. (3)

NCPC, numirea unui curator în condițiile prevăzute de Codul civil; în materia vânzării, când există dezacord asupra calității bunului vândut, iar președintele judecătoriei de la locul prevăzut pentru executarea obligației de predare va desemna de îndată un expert în vederea constatării (art. 1691 NCC); în procedura de declarare a morții, când președintele instanței competente conform art. 943 NCPC va sesiza instanța de tutelă spre a numi, dacă este cazul, un curator [art. 944 alin. (3) NCPC]; în aceeași procedură, dacă în patrimoniul persoanei a cărei moarte se cere a fi declarată există bunuri imobile, președintele va cere, din oficiu, notarea cererii în cartea funciară, precum și înregistrarea acesteia în registrul comerțului, dacă este profesionist [art. 944 alin. (4) NCPC].

Dacă este cazul, în completarea dispozițiilor art. 537 se aplică dispozițiile art. 527-536 NCPC.

2. Încheierea. Căi de atac. Președintele dispune cu privire la măsura necontencioasă stabilită prin lege în sarcina sa prin *încheiere*.

Președintele trebuie să pronunțe încheierea în termen de cel mult 5 zile. Termenul de 5 zile, în cadrul căruia trebuie luată măsura necontencioasă, este un termen procedural, stabilit prin lege, care se calculează conform art. 181 alin. (1) pct. 2 NCPC. Nerespectarea termenului nu are sancțiuni în plan procesual, deoarece președintele nu poate fi decăzut din dreptul de a lua măsura stabilită de lege în sarcina sa.

Încheierea președintelui de dispunere a măsurii este *executorie*. Împotriva încheierii se poate declara *apel* de către persoanele arătate la art. 534 NCPC, în aceleași condiții. Apelul se judecă în camera de consiliu, de către tribunal, dacă încheierea a fost pronunțată de președintele judecătoriei, și de către un complet al instanței respective, dacă încheierea a fost pronunțată de președintele tribunalului sau de președintele curții de apel.

Din redactarea alin. (4) al art. 537 rezultă, în primul rând, că încheierile date de președinții secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție sunt definitive și, în al doilea rând, că președintele instanței supreme nu are în competență luarea unor măsuri de genul celor prevăzute la art. 537.

După cum s-a arătat în doctrina^[1] aferentă vechiului Cod de procedură civilă, calea de atac „exercitată împotriva încheierii date de președintele tribunalului sau al curții de apel este o cale de atac de retractare, de vreme ce este de competența aceleiași instanțe. Pe de altă parte, textul este de strictă interpretare. Drept urmare, încheierii date de un președinte de secție îi sunt aplicabile dispozițiile de drept comun în materie de competență”. Distincțiile în privința competenței soluționării apelului împotriva încheierilor președinților de secție sunt valabile formal, inclusiv raportat la conținutul art. 537 alin. (3) NCPC, cu precizarea că împrejurarea soluționării căii de atac împotriva încheierii președintelui tribunalului sau curții de către un complet din cadrul aceleiași instanțe nu este suficientă pentru a transforma apelul într-o cale de atac de retractare.

Cu toate acestea, opinăm că *principiul specializării* judecătorilor, secțiilor și instanțelor, regăsit în legile de organizare judiciară, *impune o interpretare extensivă* a dispozițiilor art. 537 NCPC, pentru a se ajunge la o *soluție utilă* din punct de vedere practic, și anume aceea ca *prin sintagma președintele instanței să se înțeleagă, atunci când este cazul, președintele de secție*. Doar astfel s-ar putea respecta principiul specializării, în cazul în care, de exemplu, președintele tribunalului, provenind de la o secție penală, ar trebui

[1] M. Tăbărcă, Gh. Buta, Codul de procedură civilă, comentat și adnotat cu legislație, jurisprudență și doctrină, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 1041.

să ia măsuri de ocrotire care, chiar necontencioase fiind, presupun o anumită pregătire teoretică și practică în domeniul dreptului familiei. Mai mult, interpretarea restrictivă a articolului lasă loc unor situații anormale din punctul de vedere al ierarhiei jurisdicționale. Astfel, în cazul încheierii necontencioase pronunțate de președintele unei secții din cadrul tribunalului, apelul va fi soluționat de instanța superioară – curtea de apel –, pe când, în cazul încheierii necontencioase pronunțate de președintele tribunalului, apelul va fi soluționat de un complet din cadrul tribunalului, în alcătuirea căruia nu va putea intra președintele care a pronunțat încheierea, dar va putea intra președintele de secție. În fine, interpretarea propusă răspunde nevoilor organizatorice ale tribunalelor și curților de apel, al căror volum de activitate este pe măsura numărului mare de secții care le compun.

Titlul II. Dispoziții speciale

Art. 538. Eliberarea de copii de pe hotărâri și de pe alte înscrisuri. (1) La cerere, grefa instanței va elibera copii de pe încheierea de ședință, de pe hotărâre sau dispozitiv sau de pe celelalte înscrisuri aflate la dosar.

(2) Copiile de pe încheierile de ședință, de pe hotărâre sau de pe dispozitiv se vor putea elibera numai după ce acestea au fost semnate de toți judecătorii, sub sancțiunea aplicabilă grefierilor pentru infracțiunea de fals.

(3) În cazul în care dezbaterile nu s-au desfășurat în ședință publică, alte persoane decât părțile nu pot dobândi copii de pe încheieri, expertize, înscrisuri sau declarații de martori decât cu încuviințarea președintelui. Dispozițiile art. 537 alin. (2)-(4) se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Deși dispozițiile art. 538 au o formulare generală, ele sunt aplicabile doar procedurilor necontencioase. Doar în materie necontencioasă grefa instanței este ținută de obligația de a da curs cererilor oricăror persoane de a li se elibera copii de pe încheierea de ședință, de pe hotărâre sau dispozitiv.

Alineatul (1) al articolului analizat nu condiționează eliberarea copiilor de aspecte precum dovedirea calității de parte sau dovedirea interesului (care ar putea fi personal sau public), ci doar de caracterul public al dezbaterilor.

În cazul în care dezbaterile nu s-au desfășurat în ședință publică, doar părțile pot obține, de la grefă, copii de pe actele și lucrările dosarului. În această situație, terțele persoane pot obține copii de pe încheieri, expertize, înscrisuri sau declarații de martori doar cu încuviințarea președintelui, care va proceda conform dispozițiilor art. 537 alin. (2)-(4), aplicabile corespunzător. Încheierea președintelui de încuviințare a eliberării copiilor este executorie, apelul declarat împotriva acesteia nefiind suspensiv de executare. În aceste condiții, dacă se dă curs celor dispuse prin încheiere, se pune problema utilității declarării căii de atac și, eventual, a efectului admiterii acesteia. Eliberarea efectivă a copiilor în baza încheierii președintelui se face tot de către grefa instanței.

Prevederile primei teze a alin. (2), conform cărora copiile de pe încheieri, hotărâri și dispozitiv se vor elibera doar dacă sunt semnate de toți judecătorii, sunt logice, cu precizarea că încheierile pronunțate în condițiile art. 220 NCPC (amânarea cauzei când nu este în stare de judecată, de către un singur judecător, chiar dacă completul de judecată este alcătuit din mai mulți) vor fi semnate doar de judecătorul care a dispus amânarea.

Teza a II-a a aceluiași alineat are o formulare anacronică și este inutilă, deoarece infracțiunile de fals sunt de mai multe feluri, iar pentru eventuala pedepsire a grefierului trebuie întrunite toate elementele constitutive ale infracțiunii, inclusiv latura subiectivă. Cert este că grefierul trebuie să verifice existența semnăturilor tuturor judecătorilor pe încheierile, hotărârile sau dispozitivele de pe care eliberează copii. Trebuie precizat că *eliberarea de copii se referă la minută* – în sensul art. 401 NCPC –, și nu la dispozitiv, deoarece, în cazul existenței acestuia din urmă, hotărârea este deja redactată, astfel că poate fi eliberată copia întregii hotărâri.

Art. 539. Încheieri pentru eliberarea unor bunuri. (1) Cererea de eliberare privind sumele de bani sau alte valori ori titluri, consemnate, precum și orice alte bunuri, păstrate la instanță ori aflate în depozitul altuia, după caz, în legătură cu un proces, se introduce, de persoana îndreptățită, la instanța care a dispus acea măsură.

(2) Cererea se va soluționa prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu. Părțile vor fi citate dacă instanța consideră necesar.

(3) În încheierea de eliberare se va arăta deținătorul obligat la eliberarea bunurilor, precum și persoana îndreptățită să le primească.

(4) Încheierea prevăzută la alin. (3) este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului.

COMENTARIU

Sub titulatura „încheieri pentru eliberarea unor bunuri”, art. 539 reglementează situația sumelor de bani, valorilor, titlurilor sau altor bunuri consemnate ori păstrate la instanță sau aflate în depozitul altuia. *Domeniul de aplicare* al acestui articol este *restrâns la bunurile mobile*.

Bunurile se eliberează *la cererea persoanei îndreptățite, prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu*. Părțile se citează doar dacă instanța consideră necesar.

Instanța competentă să soluționeze cererea este instanța care a dispus măsura consemnării, păstrării sau a depozitării, dacă respectiva măsură este în legătură cu un proces. Codul nu distinge după cum procesul este în curs ori s-a finalizat.

În încheierea de soluționare a cererii trebuie să se precizeze persoana căreia i se vor elibera bunurile și persoana care este ținută să le predea.

Explicându-se rațiunea pentru care în materie necontencioasă calea de atac se poate declara de orice persoană interesată, în doctrină s-a arătat că „această dispoziție specială are drept scop evitarea posibilității de surprindere a instanței de către petiționar în lipsa părții adverse, de exemplu, prin afirmația, în cadrul unei cereri de eliberare a unei sume de bani, că nu mai sunt alți creditori”^[1].

Împotriva încheierii de eliberare se poate declara aceeași cale de atac ca și împotriva hotărârii pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului. Trebuie precizat că hotărârea pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului este hotărârea care a dispus cu privire la consemnare, păstrare ori depozitare, și nu hotărârea de finalizare a procesului în cadrul căruia s-a dispus măsura. Aceasta, deoarece nu întotdeauna hotărârea pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului este supusă acelorași căi de atac cu hotărârea de finalizare a procesului în cadrul căruia s-a dispus măsura.

Art. 540. Inventarierea bunurilor minorului. (1) În vederea inventarierii bunurilor minorului pus sub tutelă, instanța de tutelă desemnează de îndată un delegat și dispune citarea tutorelui și a membrilor consiliului de familie, precum și a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani.

(2) Inventarul va cuprinde datele de identificare a bunurilor mobile sau imobile, descrierea lor sumară, inclusiv mențiuni privind starea bunurilor și valoarea estimată a acestora, precum și indicarea înscrisurilor existente cu privire la

[1] A. Hilsenrad, I. Stoenescu, *Procesul civil în RPR*, Ed. Științifică, București, 1957, p. 397.

bunuri. De asemenea, inventarul va cuprinde mențiuni privind creanțele, datoriile sau alte pretenții declarate de tutore sau de membrii consiliului de familie.

COMENTARIU

Titulatura articolului este cvasi-identică cu cea a art. 140 NCC. Trecând peste faptul că reflectarea normei de drept substanțial în norma de drept procesual nu trebuie să se facă prin preluarea conținutului celei dintâi, observăm că dispoziția specială analizată instituie o măsură de ocrotire a patrimoniului minorului în raport cu actele pe care le va face tutorele pe perioada exercitării tutelei. Inventarul reflectă starea patrimoniului minorului la momentul instituirii tutelei și permite analizare modului în care au fost administrate bunurile minorului de către tutore.

Din punct de vedere procedural, trebuie reținut că instanța de tutelă desemnează de îndată (după numirea tutorelui) un *delegat* care va verifica la fața locului bunurile minorului. *Inventarul* va cuprinde datele de identificare a bunurilor mobile sau imobile, descrierea lor sumară, inclusiv mențiuni privind starea bunurilor și valoarea estimată a acestora, precum și indicarea înscrisurilor existente cu privire la bunuri. Inventarul se va face de către delegatul instanței în termen de cel mult 10 zile de la numirea tutorelui de către instanța de tutelă [art. 140 alin. (1) teza ultimă NCC]. Deși textul nu prevede, apreciem că delegatul va întocmi un *proces-verbal de inventar*.

Instanța de tutelă va dispune *citarea tutorelui, a membrilor consiliului de familie precum și a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani*, deoarece inventarul va cuprinde mențiuni privind creanțele, datoriile sau alte pretenții declarate de tutore sau de membrii consiliului de familie.

Deși art. 540 NCPC nu prevede, din aplicarea în completare a dispozițiilor art. 534 rezultă că instanța de tutelă va lua act de efectuarea inventarului printr-o încheiere executorie, susceptibilă de a fi atacată numai cu apel. După pronunțarea încheierii menționate, tutorele va putea exercita tutela cu privire la bunurile minorului.